

Ano 2005 · nº 4

Coral De Ruada

Revista Coral De Ruada

número 4 - ano 2005

COORDINADORES:

Emilio Rodríguez Portabales
Álvaro Iglesias Montes

COLABORADORES:

Segundo Alvarado,
Félix F. Castro Vicente,
Asunción González Arias,
Javier Jurado Luque,
Xosé Luis Penedo Rodríguez,
José Pérez Domínguez,
Eladio Quevedo Almoína,
Emilio Rodríguez Portabales,
Xaquín Vales Rodríguez "Xocas"

FOTOGRAFÍAS:

Cedidas desinteresadamente por: Coral De Ruada,
Familia de José Fernández Vide,
Fundación Xulio Prieto Nespereira,
Félix F. Castro Vicente,
Xaquín Vales.

RECENSIONES:

La Región

ENDEREZO:

Rúa da Paz, 9. 32005 Ourense
Tel. e fax.: 988 247 117

E-MAIL:

coralderuada@mundo-r.com
info@coralderuada.com

DEPÓSITO LEGAL:

OU-168/2004

Sumario

- 3 A xeito de limiar (*José Luis Baltar Pumar*)
- 4 Saúdo do Presidente da Coral De Ruada
(*Eladio Quevedo Almoína*)
- 5 Colaboracións: De un "Alalá", a queridos
recuerdos (*Segundo Alvarado*)
- 6 Colaboracións: Ourense e a Coral De Ruada
(*Xosé Luis Penedo Rodríguez*)
- 7 Colaboracións: O Mestre Vide: un compositor
galego (*Javier Jurado*)
- 16 Colaboracións: A presentación do Coro "De
Ruada" nas páxinas do "Tío Marcos da
Portela" (*Félix F. Castro Vicente*)
- 22 Colaboracións: Un poema anónimo
(*Xaquín Vales Rodríguez*)
- 31 Escribiron de nós...: "El Belén de Baltar
y el concierto de la Coral"
(*Asunción González Arias en La Región*)
- 32 Discografía propia (II)
(*Emilio Rodríguez Portabales*)
- 35 Visitas: Luar Na Lubre
(*erp/CDR*)
- 37 In Memoriam (*erp/CDR, Eladio Quevedo
Almoína, José Pérez Domínguez*)
- 40 Persoeiros: Xulio Prieto Nespereira
(*erp/CDR*)
- 42 O noso patrimonio: Gravados de Xulio Prieto
Nespereira (*Emilio Rodríguez Portabales*)
- 43 Actividades da Coral De Ruada:
Ano 2004 (*aim/CDR*)
- 47 A Xunta de Goberno informa (*erp/CDR*)

A opinión dos colaboradores non ten por qué coincidir necesaria-
mente coa da Xunta de Goberno da Coral De Ruada.

A xeito de limiar

As mulleres e os homes de “De Ruada”, que xa teñen un merecido e destacado papel na cultura musical da nosa terra, parece que non se conforman co mesmo e queren que a súa presenza vaia máis alá do musical para abranguer tódolos aspectos relacionados coa súa actividade.

E abofé que o están a conseguir: as revistas que veñen publicando anualmente están a espertar a curiosidade dos ámbitos culturais de Ourense e de Galicia porque nos convidan a participar e ademais ábrennos a todos as portas da Coral de par en par e nos permiten coñecer as súas actividades, historia, inquiredanzas, proxectos...

Un meritorio labor, sen dúbida, este novo empeño dos ruadistas que merece o apoio de tódolos ourensáns.

José Luís Baltar Pumar

Presidente da Deputación de Ourense

Saúdo do Presidente

Queridos Amigos:

Despois dun ano ategado de actividades para celebrar o noso 85 Aniversario, volvemos ó que poderíamos cualificar de actividade normal da CORAL DE RUADA.

Baixo a dirección artística de Juan José Rumbao Requejo, a CORAL vai acadando niveis artísticos unanimemente loados. Aínda resoan na nosa memoria os recentes éxitos colleitados nos concertos de Gijón, Salamanca, Catedral de Ourense, Igrexa das Caldas...

E se no aspecto artístico as cousas marchan ben, no que atinxe ó funcionamento interno o intenso traballo que se ven realizando está a resultar moi frutífero: temos uns novos estatutos, estase a realizar –¡por fin!– o inventario de todo tipo de obxectos e documentos que compoñen o noso patrimonio (hai dixitalizados neste intre preto de 4.000 documentos, entre partituras, dossier de prensa, actas, programas, fotografías, bibliografía, discografía, filmografía, obxectos, etc.), vimos de estrear a nosa páxina web www.coralderuada.com, etc.

Todo isto é posible porque, neste intre, os membros –mulleres e homes– da CORAL traballan arreo nunha mesma dirección, sen fendas, aportando cada un o mellor de si. Tamén polo apoio que nos brindan os nosos fieis Amigos e as institucións públicas (*Deputación Provincial de Ourense, Concello de Ourense, Consellería de Cultura, Consellería de Asuntos Sociais, Consellería de Educación, Xerencia do Teatro Principal, Xerencia do Auditorio*, etc.) e priva-

das (*Caixanova*) que fan posible que siga vivo este luxo da cultura ourensá que chamamos CORAL DE RUADA.

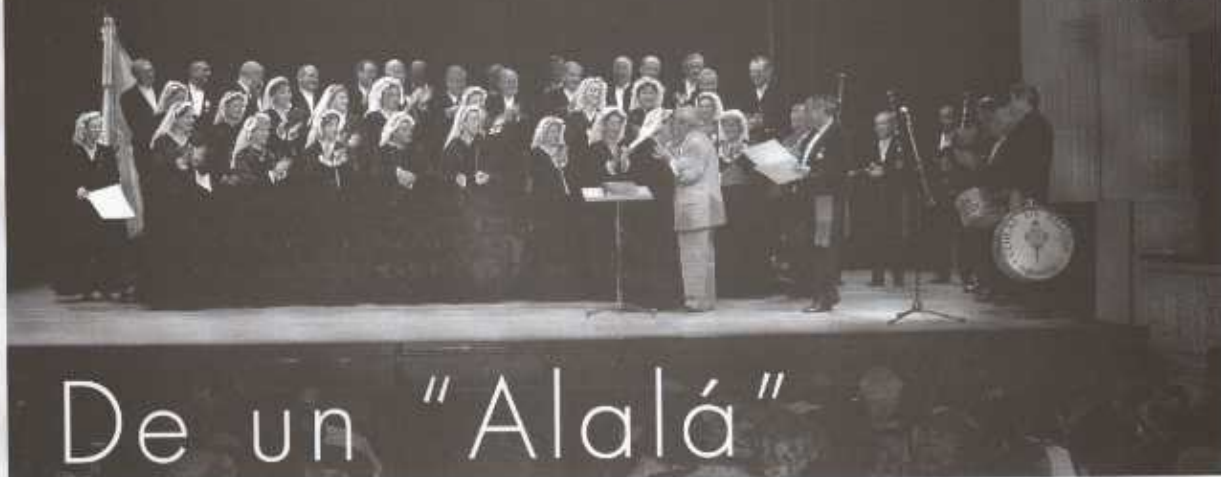
Soamente dúas novas tristes viñeron embazar a nosa andaina: o pasamento do noso colaborador **Claudio Seguí Prol** no mes de outubro de 2004 e o do veterano e querido coralista **José Fernández Vázquez “Pepe Agapito”**, hai soamente uns meses. Ós dous lle

dedicamos a sección “In Memoriam” da revista. Que Deus os teña á súa beira.

Para rematar, permitíndeme unhas reflexións que estou seguro que recollen o sentir da familia ruadista: En DE RUADA temos as portas abertas a tódalas persoas que se acheguen a nós con ánimo construtivo; todas serán ben acollidas. Por outra banda, en DE RUADA estamos moi agradecidos a todos (coralistas, directores, presidentes, directivos, amigos...) os que fixeron posible a continuidade desta fermosa realidade musical, independentemente do momento e a forma en que deixaron de pertencer á CORAL. Polo tanto, seguiremos mostrando o noso agradecemento e o noso cariño en forma de recoñecementos e homenaxes a todas esas persoas, aínda que, nalgúns casos, os destinatarios malinterpreten e non comprendan a nosa boa intención. Preferimos arriscarnos a sufrir algún desprazo que ser tachados de sectarios ou de terxiversadores da nosa historia.

Unha forte aperta para todos.

Eladio Quevedo Almoína
Presidente da CORAL DE RUADA

De un "Alalá" a queridos recuerdos

Ahora sí, tirando del hilo de los recuerdos, nos vienen a la memoria estampas olvidadas. La música nos las ha hecho renacer, como vivas, como repetidas, como imborrables. Y es que la música conmueve nuestros sentimientos, reaviva nuestros recuerdos y nos hace revivir.

La vieja estampa casi olvidada se repetía algún día que otro en la bodega de nuestro bonísimo e inolvidable amigo Santiago Vázquez, sita en la parte trasera de su casa de Cardenal Quevedo, hacia el campo de huertas y viñas que ahora ocupan los Maristas o la calle Valle Inclán. Eran los años 40. Salíamos del Roma, de la Peña de los Sabios, cruzando el parque de San Lázaro para cobijarnos entre las cubas de un buen "viño d Orens", como decía Alfonso X. Presidía don Vicente, cada año más pequeñito, junto con Carlos Vázquez, Bretaña, López Cid, Raimúndez, Ernesto G. del Valle, Antón, Joaquín Lorenzo... y algún otro más. Éramos, por decirlo así, los más animosos, a veces golfos, de la tertulia.

Tacitas de loza blanca por aquí o por allá. Santiago tocaba la guitarra entonándose con la repetición de alguna tacita de más. Arturo Baltar bailaba alguna sevillana sobre una cuba, alumbrado por una vela de sebo. Era un escapismo feliz del afán cotidiano. Y el vino venía a confirmar todos los consensos y las amistades posibles.

¿Por qué ahora, tras los años, casi olvidadas, renacen estas estampas?. Por un azar feliz. En el

recital que Coral De Ruada, el "concierto de los amigos", ofreció en el Principal el once de junio del pasado año, se interpretó el "Alalá de Lobeira". Lo cantábamos nosotros en la bodega de Santiago. Y, para tomarle el pelo, poníamos la cara triste como la tenía Joaquín Lorenzo, que era de allí, y se emocionaba con la canción.

Al escuchar el "Alalá" en el Principal me invadió un escalofrío; sentí una honda emoción. Jamás había oído un "alalá" como el que cantó De Ruada. El tono propio, melancólico y lánguido; la entonación cuidada, dicha con mesura y ternura fueron resortes que llevaron un "alalá" popular a la categoría de concierto. "¡Quén me dera en Lobeira..." pasaba a ser el verso de una estrofa plena de poesía. El "ailalá" rompía como un rondó clásico en medio de la armonía propia de un compositor de genio. ¿Dónde estaba el milagro?. Sin duda, en "las manos de nieve que sabe arrancarlas", que decía el poeta. Pero no eran de nieve, no. Eran manos propias de lo que se llama inspiración, sentido, recreación musical por encima de los garabatos de la partitura.

Música popular —la raíz de grandísimas canciones— llevada a la inspiración más exigente. Pues bien; a pesar de los años, aquellas viejas estampas revivieron en mi corazón, en mi memoria, en el recuerdo ya imborrable de, muchos de ellos, perdidos amigos. Gracias a ese "alalá" uno ha podido renovarse y volver a vivir.

Xosé Luis Penedo
Escritor

Ourense e a Coral De Ruada

Cando me dispuxen a escribir estas liñas pensei que nada mellor que acompañalas escoitando un CD coas voces, pandeiros e gaitas da nosa entrañable Coral De Ruada. Alguén escribiu hai tempo que a voz humana é o instrumento musical máis completo e perfecto que se coñece. Tamén se di, por outra banda, que entre os gregos eran tidas como persoas faltas de instrución e incultas as que non sabían cantar ata o punto de que Platón considerou o canto como necesario para os homes políticos.

Como xa sabemos, o 24 de xuño de 1919 actuaba por primeira vez a Coral De Ruada. Xusto neste intre, despois de escoitar as composicións "Trullada da vendima" e a "Danza do ramo verde" estou entusiasmado coa obra de Manuel de Dios "Ourense ao lonxe". E algúns versos desta cantiga din así:

*"Os que nacen en Ourense
levan no peito un luceiro,
coa roda polos camiños
percorren o mundo enteiro".*

¡Qué bonito!. Sen dúbida a nosa Coral –e digo "nosa" porque como xa manifestei noutra ocasión queremoslle como se fose un fillo máis– soubo levar pola Arxentina, Estados Unidos, Uruguai, Brasil, Portugal, Venezuela, España e seguro que me esquezo de máis, o noso folclore galego coas súas foliadas, pandeiradas, alalás, panxoliñas e axeitadas polifonías que suspenden o ánimo acompañadas coa gaita galega, con esa gaitiña que ten embruxo, que ten certo meigallo e que unhas veces pode facernos vibrar de contento e outras mergullarnos nunha profunda saudade, nesa emotiva morriña que nos entra ós galegos en certas pasaxes da vida. E de iso saben moito tantos e tantos paisanos

que tiveron que deixar a nosa terra para ir buscar o pan polo mundo adiante.

E ó falar da gaita venme ó recordo Virxilio Fernández, que a facía rir, que a facía chorar e que a facía falar. Hai máis de 86 anos que aqueles cinco homes –Xabier Prado "Lameiro", Xulio Prieto Nespereira, Virxilio Fernández González, Fabriciano Iglesias Abella e Cesáreo Eiré Santalla– tiveron a feliz idea de fundar a Coral. Vaia a nosa felicitación, o noso aplauso para cantos colaboraron na súa continuidade ó longo de tantos anos e, por suposto, para o actual presidente, o bo amigo Eladio Quevedo Almoína, para o director artístico, Juan José Rumbao Requejo, directivos e coralistas. E pecho estas liñas do mesmo xeito que o fixen na revista anterior:

Fotografía da Coral De Ruada en 1956. O primeiro pola esquerda é Manuel de Dios. Virxilio Fernández está no centro da fila inferior, con lentes.

*"Tres cousas hai en Ourense
que non as hai en España:
o Santo Cristo, a Ponte
e as Burgas fervendo a auga"*

ó que eu lle engado:

je a Coral De Ruada!.

O Mestre Vide:

Un compositor galego

ABSTRACT: "Maestro Vide" (1893-1981) was a galician composer who wrote a large and varied music work (choral, pieces for piano, songs, zarzuela and orchestral music). Vide's music is full of galician references: sometimes it was inspired by folk music. This article leads us to a first sight on this composer born in Ourense, within the complete essay that is being currently written about his life and work.

PRESENTACIÓN

Este artigo presenta parte da investigación que se está a realizar sobre a vida e a obra do compositor ourensán José Fernández Vide, "Mestre Vide". De xeito paralelo ó estudio estase a publicar a integral da súa, inédita na súa maior parte. A transcripción, compilación e revisión editorial de dita integral está sendo levada a cabo tamén polo autor deste artigo, como parte da súa tese doutoral.

OS INICIOS

José Fernández Vide naceu en Ourense, o 27 de outubro de 1893, no seo dunha familia numerosa nun medio humilde.

Dende neno evidenciou as súas dotes musicais, polo que ingresou ós oito anos como "neno de coro" na Santa Igrexa Catedral de Ourense¹. Sendo Mestre de Capela don Xulián Ortiz Peña, comezou os seus estudos de solfexo, nos que sobresaíu pronto. En 1905 comeza estudos de violín con don Xan Fernández Pérez "Xesta", simultaneandoos cos de solfexo e piano.

Pouco despois, o mestre Ortiz Peña gañou a praza de organista da Catedral de Cuenca, sendo substituído como Mestre de Capela na de Ourense por don Antón Pérez, que impartiu a Vide clases de harmonía.

En 1907, cando contaba catorce anos de idade, estudou piano, órgano e harmonía con don Antón Sacristán, organista da Catedral.

A relación co seu mestre foi moi íntima, chegando a substituílo en multitude de ocasións.

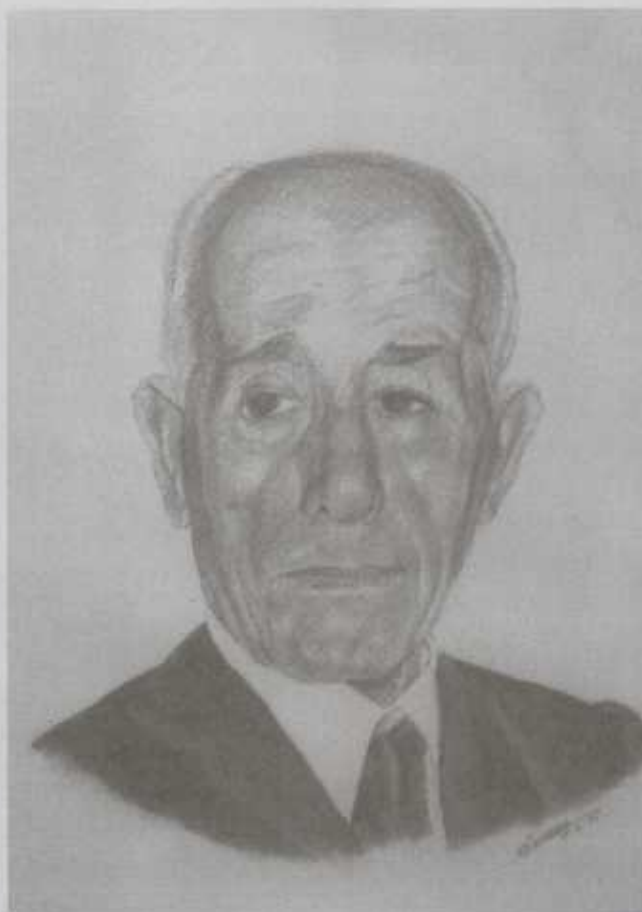
No ano 1910 asume por primeira vez a dirección do prestixioso Orfeón Unión Ourense², cando contaba tan só dezasete anos. Un máis tarde obtén por oposición a praza de segundo organista da Catedral de Ourense³, cargo que desempeñaría deica 1917. Ese mesmo ano entra a formar parte do profesorado da Escola Normal de Mestres⁴.

Nesa época comeza a vislumbrarse a súa faceta como compositor, sendo as súas primeiras obras preferentemente instrumentais. Destaca pola súa importancia o pasodobre "Ourense" (1911), dedicado á Banda Municipal de Música da cidade, aínda que existe unha redución pianística da mesma data. Posteriormente crearía obras da calidade da muiñeira para piano "Sobrado", e da "Serenata" para dous violíns, frauta e guitarra, así como a serie de valse "Ilusiones".

Entre tódalas obras compostas nesta primeira época destaca a "Suite Galega: Un día na aldea" (1918), que foi galardoada en Santiago de Compostela nese mesmo ano⁵. A suite está composta para piano e orquestra, aínda que resulta máis habitual escoitala na súa redución pianística. Nesta mesma época compuxo outras obras menores, como o "Alalá sobre motivos galegos" e "Airiños da terra", ámbalas dúas para voz e piano, presentadas como un popurrí de cancións galegas de repertorio habitual⁶.

As seguintes obras de importancia son tamén pianísticas, clara mostra da xenialidade do compositor ó se enfrontar ó seu instrumento preferido; trátase das muiñeiras "A Montañesa", premiada no Concurso de "A festa da Lingua Galega" celebrado en Santiago⁸ en 1924, e "Recordos", que sería orquestrada con posterioridade. Nelas xa apuntan as características básicas da súa música para teclado, especialmente no que se refire á medida entre as dúas mans, con certas doses de virtuosismo.

Na mente do mestre xa se estaba a fraguar a idea de probar fortuna en ultramar. Trala súa voda coa señorita Sara García Limia⁹, Vide marcha de España.

Retrato do Mestre Vide realizado por un dos seus netos, José Carlos Seoane, realizado en 1986.

VIAXE A CUBA

En setembro de 1924, como outros tantos galegos, embarca en Vigo⁸ rumbo a Cuba para facerse cargo da dirección artística do "*Muy Ilustre Centro Gallego de La Habana*". Durante os anos que viviu nesta cidade desenvolveu o seu traballo como profesor de solfexo e instrumentos de corda, organizando unha rondalla, un "coro típico" e un Orfeón. Do sentir do compositor na emigración falan as obras corais "Morriña", "A ialma triste" e "Saudade", así como a lírica "¡Que tarde tan meiga!". Nestas xa observamos ó Vide pleno, cunha maior atención á liña melódica e unha harmonía supeditada á expresividade do texto, buscando case sempre a comodidade nas resolucións.

É a partir destas obras cando resulta patente na súa música vocal (tanto lírica como coral) ese senso de *rubato*, de fluctuacións que afectan tanto ós matices dinámicos como ós agónicos. No plano da música lírica, o piano cobra protagonismo fronte á voz, á que apoia nos pasaxes máis complexos con arpejos e acordes en bloque, a veces repetidos con troco de oitava.

Neste período compuxo tamén obras pianísticas da categoría dos vales "Violetas", orixinalmente concibido para dúas guitarras⁹, e a orixinal "Danzón", que mostra a capacidade do compositor á hora de asumir os ritmos sincopados caribeños na súa propia produción. Neste senso resultan máis exemplificadoras algunhas obras corais, como "A tropical", "Serenata de amor", a famosa no seu tempo "Serenata romántica", todas elas compostas para coro e rondalla.

A capacidade de ósmese do compositor é evidente ó estudar a obra "A festa d'as caldas". Trátase dunha muiñeira composta en xullo de 1925, é dicir, cando xa se encontraba na Habana; sen embargo, non se trata dunha obra para piano ou orquestrada, como o resto das muiñeiras, senón para ser executada por bandurras, mandolinas, guitarras, frauta e viola; outro

dato que fala da capacidade de Vide á hora de compoñer matinando na agrupacións concretas que tiña á man.

É indubidable que o máis característico da produción cubana de Vide son as dúas zarzuelas galegas "Miñatos de vran" e "Proba d'amor". "Miñatos de vran", é unha obra en tres actos con letra de Enrique Zas, e inclúe unha romanza para soprano titulada "Quixen morrer", que o compositor empregaría habitualmente como peza lírica independente, modificando en parte a letra. A zarzuela nun acto "Proba d'amor" é de menores dimensións e complexidade. Ámbalas dúas foron estreadas no Teatro Nacional da Habana¹⁰ no ano 1928¹¹. No mesmo local foron estreadas outras obras destacadas do compositor, xa que seu recoñecemento en Cuba transcendeu máis alá do Centro Galego.

De feito, no libro "Cuba musical" (A Habana, 1929) pode lerse:

*"...y se encargó de la dirección del Orfeón y de la Rondalla, en agosto de 1924, el maestro José F. Vide que, además, da la clase de instrumentos de arco y púa. La pericia de este maestro y compositor se hizo bien pronto notar por el auge que alcanzaron el Orfeón y la Rondalla, sobre todo, esta, que al año siguiente obtenía en reñida lucha el primer premio del concurso de estudiantinas celebrado en el Teatro Payret, el 6 de febrero de 1925. Constituyó también el coro típico, que cuenta por éxitos las muchas veces que se presentó en público"*¹².

O concurso ó que fai referencia a anotación é o Certame Nacional de Cuba, celebrado no Teatro Payret da Habana o 6 de febreiro de 1925. Tamén aporta un dato importante da súa fama en Cuba a concesión, dous meses despois do certame (concretamente o 18 de abril), do "Testimonio de gratitud" por parte da Sociedade Estudiantil "Concepción Arenal", que reza:

"... por la ejemplar constancia merecedora del mayor encomio en el desempeño de los deberes profesionales, y por los relevantes servicios y amor a la noble causa de la enseñanza".

A contestación de Vide tarda tres anos en chegar, e aparece en forma de pasodobre para piano (cunha pequena intervención de frauta e violonchelo), baixo o título de "Los Arenaleses", dedicado "á moi entusiasta sociedade estudiantil Concepción Arenal". Dada a capacidade compositiva do autor, esta tardanza so pode explicarse polas numerosas ocupacións que o seu cargo implicaba, e que se verían aumentadas ó ser nomeado, por unanimidade, director do conservatorio de música do Centro Galego¹³.

Vide estivo ó fronte das agrupacións do Centro Galego (englobadas na chamada "Sección de Bellas Artes del Centro Gallego") ata a súa volta a España. Probablemente, a derradeira actuación importante coas súas agrupacións fora a "función homenaxe á colonia galega", celebrada no Teatro Nacional da Habana o 7 de abril de 1932¹⁴.

Nese momento aínda non obraba en poder de Vide o pasaporte¹⁵, polo que podemos concluír que a decisión de volver a Galicia foi repentina. De feito, o matrimonio se encontraba completamente establecido na Habana, ata o punto de que o seu fillo maior naceu alá. Pero unha enfermidade da nai de Sara, Ludivina, residente en Ourense, a obrigou a volver co fillo a España¹⁶. O feito de estar só facilitou o regreso do compositor¹⁷, no mes de xullo de 1932.

VOLTA A ESPAÑA

Ó regresar a Ourense volveu ó seu traballo docente, experimentando unha época de enorme creatividade compositiva. Inmediatamente retoma a dirección do Orfeón Unión Ourenzá, pero segundo consta no libro de actas pediu a dimisión dous anos máis tarde, alegando motivos de saúde.

Pero o xenio compositivo de Vide seguía esperto e alerta. O 25 de xullo do ano 1934 presenta a súa obra lírica "Desengano", sobre letra de Curros Enríquez, ó "Concurso do día de Galicia" celebrado nesa ocasión en Pontevedra. Dada a calidade da peza, o xurado non o dubida en ningún momento, e así obtén por unanimidade o "Premio Xoán Montes". Un ano máis tarde, a obra pianística "Auria Bella" é laureada co primeiro premio no "II Certame do Traballo en Galicia", celebrado no Ferrol.

Estes anos iniciais trala volta a España rematan con outro premio: nos "Juegos florales" organizados en Santiago de Compostela polo Círculo Mercantil e Industrial en 1937, con motivo do "XIX Centenario do Martirio e Translación dos Restos do Apóstolo", obtén unha mención honorífica pola composición titulada "Cantan os galos", balada para voz e piano con letra de Eduardo Blanco Amor. A pesar da dificultade vocal que en algúns momentos entraña, o papel do piano é claramente preponderante.

No ano 1939 é requirido de novo polo Orfeón, simultaneando a dirección coas clases de música e o seu traballo como pianista en espectáculos de variedades, en locais como "La Unión", "La Bilbaína", "El Lisardo", ou "El Royalti". Desta época datan as súas máis fermosas composicións sacras, probablemente como unha forma de equilibrar espiritualmente coa nunca agradecida execución de *cafetín*, traballo que mantiña por necesidades económicas. Entre elas destacan "Bendita sea tu pureza" e o "Cor Jesu flagrans".

O café-concerto non debeu ser unha tarefa agradable para o compositor, aínda que supuxo nalgúns casos creacións de calidades. Como froito deste traballo viron a luz as líricas "Cubana ideal" e "Mariposa", así como as pianísticas "Peixe" e "Serranía"; precisamente, nos derradeiros compases desta peza aparece a indicación para a pequena intervención das castañolas da bailarina para a que foi composta.

A obra, nun estilo caracteristicamente español, posúe resonancias guitarrísticas, e atópase chea de complexidades rítmicas.

Ó mesmo tempo mantivo unha pequena orquestra na Troia, no "Barrio da Ponte", para amenizar cando facía bo tempo. Alí mesmo existía un coro, "Os enxebres da troia", co que colaborou en ocasións. Como resultado desto nacería a obra coral "Panadeiriñas de Cea" dedicada, precisamente, a esa agrupación coral.

Nos inicios dos anos corenta, Vide exercía o cargo de organista e director do "Coro da Confraría da Virxe do Carme", na parroquia da Trinidad. O coro do Carme estaba integramente formado por voces brancas, o que xustifica as composicións desta época ("Cor Jesu flagrans", varios "Tantum Ergo", "O sacrum convivium"...), se ben algunhas destas obras foron escritas en claves para voces iguais de home. É probable que o compositor escribira por sistema para homes, considerando a maior parte da súa produción ata ese momento, ou ben que axustara mentalmente á agrupación en cada caso dende a partitura, dada a súa preferencia polas voces iguais.

En calquera caso, é evidente o equilibrio entre partes existente nestas pezas, o que proporciona un bo resultado coral, independentemente da execución con coros de voces iguais de mulleres, homes, ou nenos.

O RECOÑECEMENTO

A década dos cincuenta supuxo a chegada do recoñecemento para Vide. Nesta época, unha das máis prolíficas do autor, á súa fama como compositor se lle suman os éxitos acadados como director do Orfeón Unión Ourensá.

Un dos feitos máis relevantes na historia desta agrupación foi a obtención do "Primeiro Premio no Certame de Orfeóns"¹⁸, celebrado en Lugo o 15 de xuño de 1952, con ocasión de realizarse a "Peregrinación Nacional a la Infraoctava del Corpus". A obra obrigada de

concurso foi "O Sacrum Convivium", de Tomás Luís de Vitoria, e como obra de libre elección Vide escolleu "Saudade". Para esta ocasión, o Orfeón contou coa axuda do "Coro de Señoritas de Acción Católica de Oficinistas", dirixido polo seu alumno e colaborador Enrique Rey¹⁹, xa que o Orfeón aínda non contaba con voces de muller. O feito non estivo exento de anécdota, propia da cultura e a sociedade da época: dadas as características de ambas formacións, non parecía factible unha unión delas con vistas a poder participar no certame, polo que o propio gobernador civil da provincia tivo que facer a xestión de chamar ás familias das señoritas, con vistas a que lles permitiran cantar cos homes.

Da importancia do repertorio polifónico do Orfeón, e do bo facer do "Mestre Vide" como director, fala o feito de que foran convidados á bendición e inauguración do templo de "A Vera Cruz", no Carballiño. Para esta ocasión, Vide escolleu a misa "Hoc est Corpus meum", de Perossi. Xa pola tarde, o Orfeón ofreceu un concerto no que mesturaron tanto obras do repertorio sacro como do profano, seleccionadas exhaustivamente, tal e como Vide acostumaba; segundo as crónicas do Orfeón, estiveron presentes nos actos ilustres persoeiros da Igrexa e do Estado²⁰.

Tamén actuou na Catedral como parte da Peregrinación da Diocese de Ourense a Santiago, con ocasión do Ano Santo de 1954. Trala actuación, foron recibidos polo Cardeal nunha audiencia privada, e actuaron pola tarde nos Xardíns de Rosalía.

En setembro de 1952 élle concedida a Medalla de Bronce do Mérito Social penitenciario²¹:

"...otorgada por la Dirección General de Prisiones por su relevante cooperación a la obra penitenciaria nacional".

De feito, Vide tiña por costume cantar a misa da Mercede, o 24 de setembro, cun grupo de amigos na prisión provincial.

En 1953, e durante algúns anos, Vide continúa o seu traballo docente, como profesor do Instituto Otero Pedraio e tamén na Escola Normal de Mestres. Pouco despois de comezar con este posto, obtén o recoñecemento do Orfeón con motivo do día de Santa Cecilia de 1953:

*"Se le otorga el Título de Profesor de Honor, en reconocimiento a sus méritos que acreditan su entusiasta y valiosa cooperación musical en la agrupación"*²².

Por esta época considerou a posibilidade de estrear "Miñatos de vran" en Ourense, feito que levou a cabo no Coliseo Xesteira, contando con bo número de colaboradores e cantores. Para esta ocasión, o libreto orixinal de Enrique Zas foi adaptado por don Ramón Otero Pedraio, e contou con Luís Madriñán como director artístico. A obra foi representada en dúas únicas funcións, de tarde e noite, e constituíu todo un éxito na cidade²³.

Cesa como director do Orfeón o 16 de febreiro de 1956, suplíndoo Javier García Basoco, músico de xusta fama, que á sazón exercía como Director da Banda Municipal. A derradeira obra coral composta para seu Orfeón foi "Salve, Rosalía", sen dúbida a de maiores dimensións de tódalas súas obras corais. A concepción orixinal é para coro mixto, dado que nesta época a agrupación xa contaba con cantoras. Esta obra foi ensaiada e montada pola coral pero, segundo parece, non foi estreada xamais.

No ano 1957 ve a luz unha das obras corais sacras máis deliciosas: o "Ave María", dedicado ó seu fillo Pepe no día da súa voda. Vide mostra con este feito a súa faceta familiar, tanto máis cando anos atrás, en 1948, compuxera a "Gavota" para violín e piano pensando nos outros dous fillos, Antón e Ramón ou, empregando o nome familiar, Toñito e e Monchiño. A súa consideración sobre a familia ten orixe tempo atrás, como mostra a relación que mantivo con súas irmáns.

Dentro do apartado coral profano destacaríase "Arrorou", obra digna de figurar no repertorio habitual da maior parte das corais galegas, tal e como aparece de maneira cotiá o arranxo que, sobre "Morriña", realizou don Gerardo Salgado Valdés quen, por certo, ostentou tamén a dirección artística do Orfeón durante moitos anos, ata ben entrada a década dos noventa.

No plano lírico resaltan neste período as obras "Eu xa non durmo sen verte", que fai rememorar o estilo melódico de "Morriña" ou de "Saudade", mesturado co habitual protagonismo do piano, que nalgúns pasaxes é o auténtico solista. A inxenua "Gratitude" mostra un tratamento harmónico que lembra máis o estilo coral do compositor que a súa faceta lírica.

Dentro das obras para piano toda a produción do período se ve eclipsada pola calidade da "Suite galega: da terra meiga", composta en 1951. Ó igual que "A Montañesa" e "Auria Bella", a Suite foi orquestrada posteriormente; o último movemento, unha muiñeira, ten a suficiente entidade como para ser executada de forma independente.

No mes de novembro do ano 1962, e con motivo das vodas de platino do Orfeón, lle é concedido un Diploma:

"...en reconocimiento a la entusiasta y valiosa colaboración prestada a esta laureada colectividad en la efeméride de su LXXV aniversario".

É o final definitivo dunha etapa.

OS DERRADEIROS ANOS

Os derradeiros anos corresponden á época do retiro do compositor, a partires dos inicios dos anos sesenta. Cando abandonou definitivamente a dirección do Orfeón Unión Ourensá, foron moitos os amigos que o acompañaron; tratábase dun grupo de homes que o mesmo podían saír á tasca como reunirse para cantar. Chamáronse a si mesmos "Amigos do Mestre Vide" ou, indistintamente, "Amigos do Orfeón". Entre as obras

de seu repertorio contaban coa misa "Hoc est Corpus meum" de Perossi (a que cantaban anteriormente na misa da Mercede, tras abandonar paulatinamente a de García e a de César Chiesa), motetes, e os "Gozos a san Francisco de Asís". Desta temática existen varias versións, dadas as excelentes relacións que Vide mantivo co convento de san Francisco, así como a cantidade de ocasións nas que actuou alí.

Nesta época decreceu sensiblemente a produción musical do mestre. Sen embargo, debemos sinalar como destacadas a coral "Polos Outeiros", sobre un poema maxistral de Matilde Lloria quen, aínda que non era galega, soubo transmitir todo o sentir da terra nas súas letras. Da mesma letrista destaca a obra lírica "¿Quen?".

A morte da súa esposa²⁴ constituíu un duro golpe para o compositor. Meses despois compuxo o responso de grandes proporcións "Libera me, Domine", unha das súas derradeiras obras.

A partir dese momento Vide viviu unha vida retirada. Estableceu unha orde para vivir cos seus tres fillos, Pepe en Ourense, Antonio en Madrid, e Ramón en Valencia, pero co paso dos anos preferiu permanecer máis tempo xunto ó maior na súa ben querida cidade de Ourense.

De feito, escasean as aparicións do compositor en actos públicos nos derradeiros anos da súa vida. Unha das poucas das que temos constancia foi a súa participación na misa de Santa Cecilia organizada polo Orfeón na Igrexa de Santa Eufemia no ano 1970. Xunto ó órgano, Vide cantou, como antigo director e con outros xubilados da coral, a misa de Perossi, tan amada por el. O recoñecemento do mestre neses momentos era tan elevado na cidade que ese, aparentemente sinxelo, acto provocou todo un artigo na prensa local. Baixo o titular "*Santa Cecilia no se ha jubilado*", Montenegro escribe:

"...Entre ellos, como director y maestro, D. José Fernández Vide. Saben nuestros lectores que el Maestro Vide se ha jubilado ya. Después de sus bien pasados

años setenta, bien hubiera parecido que su actividad profesional hubiese pasado al archivo. Pero, gratamente, no es así. Ahora ejerce como aficionado. Estoy seguro de que a Vide no se le podía pasar desapercibida la festividad de la Santa Cecilia, ya que para él no es sólo la abstracta Santa patrona de los músicos, sino que le guarda una especial e íntima veneración. Y una manera de rezarle –¡como no!– es la de subir al coro y cantarle con el corazón, aunque esté un poco cansino y arrítmico, y aunque entre sofoco y sofoco la voz ya no responda. Pero cuenta el espíritu, la dedicación, el amor a lo bueno.”

Nos últimos meses da súa vida, concretamente en xuño de 1980, recibiu a homenaxe do Orfeón Unión Ourenzá. A raíz dunhas declaracións sobre a alma colectiva realizadas polo catedrático de Historia Contemporánea da Universidade Complutense, don Antonio Fernández García (o fillo máis novo do compositor), o xornal local fixo eco da homenaxe, nun sentir de Alvarado por todos compartido:

“...A su avanzada edad, él mismo, pese a su delicado estado de salud, puede dar testimonio objetivo de su propia obra. El Orfeón supo poner el acento justo del recuerdo y el reconocimiento a la obra de Vide, que el habrá sentido como un aire fresco y joven en su ancianidad. Saber rendir tributo a los mejores hijos de una ciudad, dignifica a una ciudad y a sus ciudadanos, porque corremos tiempos en los que hay muchos que ostentan honores que nunca les han sido dados y, al revés, cuántas personas honorables las dejamos pasar desapercibidas sin saber hacernos eco de su dignidad”.

A pesar de ser un loitador, e co seu gran carácter intacto, os anos fixéron pouco a pouco

Javier Jurado,

antigo director da Coral De Ruada, é Profesor de “Música” no ensino secundario (en excedencia), Profesor de “Desenvolvemento da Expresión Musical e a súa Didáctica” na Escola de Maxisterio de Vigo (en excedencia), e Profesor Numerario do Conservatorio Superior de Música de Vigo, onde imparte as materias de “Historia da Música” e “Música Tradicional e Popular Galega”; ademais, Xefe do Departamento de “Instrumentos da Música Tradicional e Popular” de dito centro.

mela no compositor. Acostumaba pasear dende a casa do seu fillo Pepe, na avenida de Buenos Aires, ata o local do Orfeón na Alameda, pero co paso dos anos o seu percorrido cotiá foi reducíndose, ata non pasar dos bares o "Bodegón" e o "Campante", onde mantiña unha tertulia cun grupo de amigos. Precisamente na súa compañía o mestre se sentiu indisposto; avisada a familia, e percibindo que se trataba dun problema respiratorio serio, foi ingresado no hospital, onde morreu vítima dun fallo cardíaco dous días despois, o 19 de novembro de 1981, ós 88 anos.

O seu sepelio, celebrado na Igrexa da Asunción o día 21, foi mostra dun enorme duelo. Ó remate, os seus restos foron trasladados

do ó panteón do Orfeón Unión Ourense, no camposanto de San Francisco. Diante deste panteón, Vide tiña dirixido en moitas ocasións, e na festividade de Santa Cecilia, o responso "Libera me", de Varela Silvari. Unha obra que, seguramente, influíu na composición do seu "Libera me, Domine". E un día que, nese sábado 21 de novembro, se celebraba a festividade da patroa dos músicos²⁵.

*"...Persoalmente, o perfil humano do "Mestre Vide" podería definirse como o dun home extraordinariamente sensible, pai exemplar e amigo inesquecible de entre os moitos que con el compartiron as mellores horas do Ourense de onte."*²⁶

NOTAS

1. Datos proporcionados polo fillo do compositor, José Fernández García. Os mesmos datos aparecen recollidos pola Revista Semanal Ilustrada "Galicia", "Órgano de la Colonia Gallega y Sociedades Regionales de Cuba", no seu número 23, publicada o 7 de xuño de 1925, onde se lle dá a benvida ó compositor á comunidade galega.

2. Segundo documentación do Cabildo, certificada por D. Eladio Leirós Fernández, Doctor en Teoloxía, Coengo Arqueiro y Pro-Secretario Capitular da Santa Igrexa Catedral de Ourense, con data de 10 de setembro de 1924, "el Sr. D. José Fernández Vide fue nombrado, mediante oposición, en el año 1911, organista segundo de esta Santa Iglesia, cargo que desempeñó hasta 1917, según consta del expediente instruido al efecto y de las Actas Capitulares del Excmo. Cabildo, el cual quedó complacido de su actuación".

3. O nomeamento como Profesor Interino de Música foi firmado por Don Eloy Bullón y Fernández, daquela Director Xeral de Primeira Ensinanza, e ten data do 27 de xuño. O rexistro do título ten data do 3 de xullo, e corresponde ó folio 40 n° 79 do libro mencionado.

4. A obra está dedicada "Ó meu bon amigo Xacinto Prieto en proba d'o apego que lle gardo", con data de setembro dese ano. Foi premiada no concurso organizado pola revista "La Raza" de Santiago de Compostela.

5. Ambalús dúas forman parte das obras de variedades tan habituais nas composicións de Vide. O "Poupourri sobre motivos galegos" está recollido como "Alalá", e dedicado "A la notable canzonetista de aires regionales Elvira Ferrero", no mes de xaneiro de 1916. "Airiños d'a Terra" presenta como subtítulo "Poupurrit sobre cantos gallegos", e contén a anotación "Para la mejor de las canzonetistas de Aires Regionales, Elvira Ferrero"; está datada o 4 de abril de 1917.

6. Os "Xogox Florais", tamén chamados "Festa da Lingua Galega", foron celebrados en Santiago o 26 de xullo. Ademais de Vide, obtiveron premios os tamén ourensáns D. Ramón Otero Pedrayo e D. Vicente Risco, se ben o Premio de Honra lle foi concedido a D. Eladio Rodríguez González, pola composición "Oracións Campesinas". A prensa local reflicte este feito o día 29 de setembro, aínda que por error sitúa o evento na Coruña.

7. A voda foi celebrada o nove de agosto de 1924, ás dez da noite, segundo os documentos do Xulgado Municipal que acompañan ó visado do matrimonio; a documentación ten data do 9 de setembro. Unha nota de prensa do xornal "La Región" recolle o compromiso do "Notable pianista e inspirado compositor ourensano, don José F. Vide e a bella señorita Sara García".

8. Vide viaxou en compañía da súa muller e con tres nenos dos que figura como "protector": María Ánxela, Pura e Manuel Antón González Fernández; embarcaron en Vigo o 18 de setembro de 1924 no vapor "Gothland", da compañía Reide Stur (datos da "Cartera de Identidade do Emigrante", expedida polo "Consello Superior de Emigración"). Unha nota da prensa local afirma que os seus amigos lle obsequiaron cunha cea de despedida na fonda de Dona Rosario Lago o día 18; é probable que, en realidade se tratara do día anterior, xa que o matrimonio embarcaba en Vigo nese día.

9. A pesar desto, "Violetas" era unha obra habitualmente interpretada por Vide ó piano. Sen embargo, non existe unha transcripción do seu puño e letra para o teclado, se ben a reconstrución dela foi posible a partir dos datos proporcionados polo seu fillo, Pepe "Vide", asiduo intérprete das obras do compositor e alumno seu.

10. A estrea de "Miñatos de vran" aconteceu na noite do 18 de xaneiro de 1928, no Teatro Nacional. No cartel anunciador pode lerse "Estreno de la preciosa zarzuela lírica gallega en dos actos y ocho cuadros, original del Maestro Vide y Enrique Zas" (non se entende esta división, toda vez que na súa reexposición en Ourense foi desenvolvida en tres actos, e o propio argumento imposibilita esa concepción en dous). Tamén consta que contou con coarenta profesores na orquestra e coro de sesenta voces; os solistas foron o soprano Carmen Hernández e o tenor Valentín Urrestarazu. A gala foi celebrada en honor das agrupacións artísticas da "Sección de Bellas Artes del Muy Ilustre Centro Galego".

11. A obra "Proba d'amor", subtitulada "Zarzuela gallega en un acto", foi estreada no mesmo local o 25 de outubro de 1928. O libreto é de Francisco Álvarez de Novoa. Segundo consta na correspondencia que Vide mantivo co seu profesor, don

FONTES E ESTADO DA DOCUMENTACIÓN

O "Mestre Vide" (Ourense, 1893-1981) escribiu unha ampla e variada obra, coral, lírica (cancións e zarzuelas), así como para agrupacións de tipoloxía diversa (cámara, banda, orquestra e, incluso, orquestrinas de música lixeira).

Polo momento, xa foi publicada a integral da obra para piano e a obra lírica (cancións para voz e piano). Están transcritas, e en espera de publicación, a obra coral, tanto sacra como profana, e en proceso de estudio as dúas zarzuelas, que serán editadas coa redución pianística.

A maior parte dos orixinais empregados á hora de realizar o traballo son autógrafos do pro-

prio Vide. Algunhas das obras son transcripcións realizadas por seu amigo, o mestre Pareja. Finalmente, unha pequena mostra foron editadas, en forma de orixinal solto, na Habana.

BIBLIOGRAFÍA

Jurado, J. (Comp. e rev.). *Mestre Vide. Obra completa. Vol. I: Piano*. Ed. Deputación Provincial de Ourense. Ourense, 2003.

Jurado, J. (Comp. e rev.). *Mestre Vide. Obra completa. Vol. II: Cancións*. Ed. Deputación Provincial de Ourense. Ourense, 2004.

Varela de Vega, J. *Xan Montes, un músico galego*. Ed. Deputación da Coruña. A Coruña, 1990.

Xan Fernández Pérez "Xesta", (datada na Habana, o 5 de xullo de 1928) podería tratarse dun Festival Benéfico Pro Biblioteca Provincial de Ourense (as cartas proceden do arquivo particular de don Juan Carlos Rivas Fernández).

12. A referencia a Vide pode atoparse na páxina 1042, e nas seguintes aparecen fotos das diferentes agrupacións e do alumnado das clases de solfeo e piano. Ditas páxinas aparecen baixo o epígrafe xeral titulado "El arte musical en el Muy Ilustre Centro Gallego". El "Orfeón del Centro Gallego" foi fundado polo Mestre Castro Chané, mesturando elementos doutras agrupacións con novos.

13. A carta da "Sección de Bellas Artes", de data 29 de agosto de 1930, di textualmente: "Estimado señor: en junta celebrada por esta sección el día 26 del actual, ha sido VD. nombrado por unanimidad Director del Conservatorio de Música, con todos los derechos, deberes y emolumentos que se especifican en el Reglamento del mismo. Lo que tengo el placer de comunicar a Vd. para su conocimiento y satisfacción. Cortésmente, Leopoldo González. Secretario. VT. B. O presidente."

14. Con este motivo foron editadas unha serie de postais que recollían fotos das agrupacións que actuaron nela, presentadas como "Coro Típico de la Sección de Bellas Artes del Muy Ilustre Centro Gallego", e "Laureada Rondalla de la Sección de Bellas Artes del Muy Ilustre Centro Gallego".

15. O pasaporte foi expedido por don José Bermejo, Cónsul Xeral de España na República de Cuba, en xuño de 1932.

16. O escrito do Consulado no que aparece a autorización de Vide para que Sara volva a España ten data de 20 de febreiro de 1932. Sara embarcou no vapor "Cristóbal Colón" o 14 de marzo dese ano, segundo consta no recibo de equipaxe de adegada da Compañía Transatlántica Española, co fillo maior do matrimonio, que naceu na Habana o 29 de decembro de 1930. Vide realizou o traxecto A Habana-Vigo no mesmo vapor, no que embarcou o día 15 de xullo.

17. Sobre a estadia do matrimonio en Cuba, o fillo maior (coñecido familiarmente na cidade como Pepe "Vide", intérprete habitual das obras do seu pai e pianista acompañante deste) lembra os comentarios da nai sobre as oportunidades que tiveron nese país, e o ben que se sentiron alí. Vide volvería a solicitar o pasaporte con data 30 de agosto de 1937, pero non consta en ningures o seu desexo de marchar de España. Quizais o fixera en previsión da situación do país, en plena guerra civil.

18. O primeiro premio consistía en dez mil pesetas e diploma acreditativo.

19. Os datos son do propio Enrique Rey, daquela membro do Orfeón e alumno de Vide. Afincado posteriormente en Vigo, sería director do coro da O.N.C.E. e Presidente Honorario da Federación Coral Galega (FE.CO.GA).

20. Os datos foron facilitados por diferentes membros do Orfeón nesa época, ademais de aparecer no número 6 da Revista "Coral" de Madrid, correspondente ó mes de decembro de 1952, onde tamén fai referencia ó inminente reestreo da zarzuela "Miñatos de vran". Este artigo está firmado por don Manuel González Casasnovas, daquela Secretario do Orfeón.

21. A imposición da medalla tivo lugar o día 23 de novembro, coincidindo coa celebración de Santa Cecilia. Segundo consta no programa de actos, ás 11 da mañá o Orfeón cantou en Santa Eufemia do Centro a misa preferida de Vide, "Hoc est Corpus meum" de Perossi, ó igual que consta nos programas dos anos 1951 e 53. Posteriormente, no domicilio social do Orfeón, o Director da Prisión Provincial, en representación do Director Xeral de Prisóns, lle impuxo dita medalla.

22. Segundo o programa do acto, trola misa cantada, o gobernador provincial, Excmo. Sr. D. José Luis Albert Rodríguez, lles impuxo os distintivos de ouro e os diplomas ós antigos directores D. Eligio Rodríguez González, D. Daniel González Rodríguez (que fora director fundador da Coral de Ruada), D. David Rodríguez González, e a Vide.

23. As funcións foron celebradas ás 7.45 e 11 da noite, o 30 de xaneiro de 1959. O xornal "La Región" fíxose eco ó día seguinte do evento, resaltando o papel da soprano Teté Torre, así como das palabras de don Ramón Otero Pedrayo. Na véspera, Álvarez Alonso publicou nese xornal unha entrevista co autor.

24. Segundo consta nas esquelas dos xornais, Sara morreu o 4 de xaneiro de 1971, ós 70 anos de idade. Na partitura orixinal do "Liberá me, Domine", pódese ver: ♯ 4-1-971 (o compositor nunca escribía o número correspondente ó milenio nas súas composicións). A obra está datada en agosto de 1971.

25. De feito, esa tarde houbo Concerto da Filharmónica (da que Vide era socio), tertulia de fados no Orfeón, actuación da Coral De Ruada no Ateneo, e misa do Conservatorio en Santo Domingo, segundo unha crónica de Alvarado na prensa local.

Félix F. Castro Vicente

Avogado, gaitero, músico...

(membro da Aula Gómes Mauro de música tradicional)

A presentación do Coro "De Ruada" nas páxinas do "Tío Marcos da Portela"

Contexto histórico

A época de finais do sec. XIX foi para Galiza unha época de grandes cambios, na que se desenvolveu fortemente nos máis diversos ámbitos, na política, coa unidade dos parlamentarios, nas comunicacións, logrando a conexión coa meseta a través do ferrocarril, na cultura, co Rexurdimento literario, públícanse os primeiros dramas e novelas, obras fundamentais da nosa poesía, ábreanse diversas coleccións, como a "Biblioteca Gallega", saen a luz traballos de recopilación musical, de investigación no folclore, recollida de vocabularios, creación dunha gramática científica, fundación da "Sociedad del Folklore Gallego", pónense as bases da "Real Academia", e multiplícanse os xornais e as revistas (entre elas "La Ilustración Gallega y Asturiana"), mais moitas delas non se poden considerar propiamente xornais dada a súa pouca difusión i escasa periodicidade (1).

O Tío Marcos da Portela foi o primeiro xornal publicado íntegramente en galego, no que o Tío Marcos, vello labrego de pro e churrusqueiro, érguese en voceiro e acérrimo defensor das capas desfavorecidas da sociedade daquel entón e testemuña da vida social e dos anxeios do seu tempo. Esta obra foi unha verdadeira crónica da vida local ourensá da época, contendo noticias do resto da provincia, rexionais e mesmo nacionais, cun sentido crítico (que xa lle gustaría ter a moitos xornais de hoxe en día) mais sempre con abundantes dosis de humor e retranscrición popular.

Non faltan tampouco seccións literarias, tendo a miúdo como referentes as tradicións, crenzas e costumes populares. Froito tamén dese interese polos costumes e a vida cotiá do pobo é a abundancia de referencias musicais que aparecen no Tío Marcos, algo lóxico pola detallada descripción de festas e romerías que se fan no xornal, retratando cómo eran éstas naquel entón e criticando tamén de cotío a usurpación da tradicional figura do gaitero e o tamborileiro polas murgas enxordecedoras.

A importancia que acadou o Tío Marcos apréciase no tempo que durou, abranguendo un período de trece anos, de 1876 a 1880 e de 1883 a 1889, época en que foi dirixido por Valentín Lamas Carvajal, e posteriormente outro período de dous anos, de febreiro de 1917 a Xullo de 1919, dirixido por xente das Irmandades da Fala de Ourense, como xa dixemos, chegando a cáseque ós 490 números entre tódolos publicados.

Tamén a finais do século XIX chega a Galiza con forza a corrente de estudo do folclore procedente de Europa, que se aplica asimesmo á nosa música tradicional, mais non somentes dun xeito erudito, en círculos intelectuais, que tiñan fundamentalmente un interés recompilador de cantigas e repertorio musical pra súa conservación e perpetuación —como fixeron Casto Sampedro e outros—, senón indo máis alá, cun afán divulgativo, de popularizala nosa música levándoa do pentagrama á práctica, interpretando os temas que antes se recolleran percorrendo

as aldeas e as corredoiras. É dicir, houbo ademais un intento de achegar e devolver a música ó pobo do que proviña, que semellaba que estaba esquecendo as súas raigames i estaba adoptando modas e costumes alleos nas vilas e cidades (sobre todo pola nova burguesía florecente, na crenza, como ocorre hoxe en día, de que o que ven de fóra é millor).

Esta segunda iniciativa xurde no noso país coa formación dunha agrupación musical que non tiña parangón en Europa naquel entón, gracias á idea que tivo Perfecto Feijoo Poncet, boticario e gaitero pontevedrés e persoa de inquietudes intelectuais e musicais, que comezou a reunirse con algúns amigos seus (todos eles tamén dunha boa posición social) na súa botica "A Peregrina", para cantar cantigas do pobo que hasta ese momento eran consideradas como "cantares de borrachos" ou "de taberna". Destas xuntanzas xurdiu co paso do tempo a figura do primeiro coro folclórico galego. Estes eran coros mixtos (a diferenza dos orfeóns, que se fixeran dende o ano 1878, que estaban somentes compostos por homes), e nos que se cantaban inicialmente repertorio popular, cantigas recollidas, sen harmonización, e non obras cultas. O propósito destas agrupacións era interpretar estas melodías nun espectáculo, ou subidos a un escenario, diante dun público atento e respetuoso, nun intento de reivindicar estas cancións como a xenuína e digna expresión da alma lírica do pobo galego.

Este primeiro coro, "Aires da Terra", a primeira agrupación folclórica galega e a primeira das súas características en Europa, formouse cara ao ano 1883, inda que non foi ata uns anos máis tarde cando xurdiu a idea de levalo todo elo a un escenario (a primeira constancia do emprego do nome de "Aires da Terra" foi no ano 1898 (2)).

Perfecto Feijoo foi o que estableceu as premisas básicas iniciais destas formacións, coros de voces mixtas cantando repertorio tradicional ao unísono, sen harmonización, ataviadas co traxe típico galego, e acompañamento das cancións con instrumentos tradicionais (dúo de gaitero e tamborileiro, zanfona, pandeiros...) e cunha parella ou grupo de baile. Este coro desaparece aproximadamente no ano 1914, inda que podemos saber cómo sonaba gracias ás gravacións feitas en gramófono no ano 1904, as pri-

meiras gravacións de música galega, coas que se abre unha nova dimensión na historia da nosa música.

O Coro De Ruada

A aparición do Coro "De Ruada" no ano 1919 é unha consecuencia lóxica da súa época, onde, ca influencia do primeiro coro galego (sobre todo despois da súa desaparición no ano 1914), escomezaron a xermolar polas vilas e cidades galegas coros (na Coruña "Cantigas de Terra" no 1908, no Ferrol no 1914 o Coro "Toxos e Froles", en Lugo "Cantigas e Aturuxos" antes de 1917...) coas características que xa salientamos (parella de baile, acompañamento de instrumentos populares, gaitero e tamborileiro, etc.), a miúdo co nome de "coros feijoo" en honor ó fundador dos coros galegos. A todo elo no caso do Coro "De Ruada" se lle engadía un cadro de declamación para escenificar obras teatrais e tamén monólogos de tipo costumista (como xa facía anteriormente o Coro "Agrupación Artística de Vigo"), escritas por Xavier Prado "Lameiro", membro da Coral "De Ruada".

Ó mesmo tempo, a inicios do séc. XX, comézase a difundir unha nova formación musical no ámbito da música tradicional, a do cuarteto de gaitas, cunha formación típica composta de dúo de gaitas con tamboril e bombo, substituindo o dúo que ata entón era máis habitual, que era o de clarinete e gaita, seguramente por considerar aquel (o de dúas gaitas) máis enxebre e cercano á tradición. Entre eles o cuarteto máis famoso e cecáis dos primeiros, os Gaiteros de Soutelo de Montes, formado polo dúo dos irmaos Avelino e Castor Cachafeiro no ano 1919 (3) e outro, practicamente da mesma época que o anterior (xa que hai constancia da súa existencia polo menos dende o ano 1922), o dúo formado por Faustino Santalices (o famoso folclorista ourensán, oriundo de Bande, recuperador da zanfona e perfeccionador da gaita galega) e o seu inseparable compañeiro Modesto Sánchez (de Ribadavia), que colaboraron con "De Ruada" (4).

Estes grupos reivindicaban asemade un enxebismo tanto no xeito de interpretación como no repertorio, fronte a outros gaiteros de finais do XIX, o máis famoso deles, Xan Míguez o gaitero de Ventosela, que non se suxeitaba ós cánones do gaitero tradicional i era especialista en adaptar repertorio alleo á gaita, incluso

ópera, ademais de empregar recursos ornamentísticos que non eran propios da mesma. A pesar delo o certo é que como grupos tamén introducen innovacións, tocar as gaitas facendo voces, a miúdo por terceiras, e a necesidade de deixar de lado a creatividade musical que tiña o gaiteiro solista (improvisación, pezas con numerosas partes, compases de máis, compases de espera, etc.), ó ter que porse de acordo os dous gaiteiros para tocar xuntos. É tamén nesta época cando os gaiteiros comezan a ter un nome propio, a saír do anonimato no que estiveran ata entón, cando somentes se lles coñecía polo nome do seu lugar de orixe, i eran meros oficiantes ou vehículo da música, necesaria sempre para bailar. A razón delo é sobre todo a atención que lle prestan os escritores e xornalistas que comezan a seguir as súas andanzas nos concursos e romerías e a citalos nas súas obras como esencia do tipo popular galego, rei da festa, cun certo aquel de fachenda e de orgullo retranqueiro.

O Coro "De Ruada", inda que tivo como formación primeira e básica a de gaiteiro solista e tamboril, co gran gaiteiro Virxilio Fernández, caracterízase por incorporar moi cedo o novedoso cuarteto de gaitas (que despois continuaría empregando), en concreto dende o ano 1922, en que comeza a colaborar co coro Faustino Santalices e Modesto Sánchez. Noutros coros o habitual era a formación de gaiteiro solista (tal como fixera o fundador Perfecto Feijoo no coro "Aires da Terra" de Pontevedra, e Manuel Lorenzo Barxa no coro "Toxos e Froles", do Ferrol, formado no ano 1914) ou o dúo de gaita e clarinete (ex. o mesmo coro "Toxos e Froles" dende o ano 1917 (5)).

O emprego destas dúas formacións apréciase nos primeiros discos do Coro "De Ruada", gravados no mes de Xuño de 1929, sendo director Daniel González, onde grabou Virxilio Fernández, gaiteiro dunha calidade excelente, non suficientemente valorado, e ademais se gravaron tamén nos mesmos días pezas tocadas a dúo por Faustino Santalices e Modesto Sánchez, que foron obxecto dun tratamento independente ó da Coral como se fora un grupo de gaitas autónomo. Reprodúcese á dereita imaxe da cara A do primeiro disco editado polo coro, Regal RS 1256, no que como non podía ser menos gravouse a Alborada de Veiga (Colección de Félix e Cástor Castro).

Nesas épocas a tecnoloxía de gravación de discos non estaba disponible en calquera vila e cidade, senón que tiña que desprazarse ex profeso a unidade de gravación ou ir á cidade en cuestión onde o

tiveran (tal e como se fixera anteriormente no ano 1904 co Coro Aires da Terra a iniciativa de Pedro Ferrer, o fotógrafo i editor da Coruña), e na mesma situación se atopou a gravación feita polos Gaiteiros de Soutelo de Montes, no mes de Xullo de 1928, prá Casa Regal, que foi feita tamén en Ourense.

O nacemento e a presentación do Coro De Ruada no "Tío Marcos da Portela"

O dito respecto dos coros sobre a súa formación inicial grazas a iniciativa de persoas de inquietude intelectual e de boa posición social é perfectamente aplicable ó Coro "De Ruada", basta ver a xente que formou parte da primeira directiva da Coral para apreciar que son persoas nomeadas de Ourense, cunha posición social e con inquietudes culturais evidentes. Así, na primeira referencia ó Coro que aparece neste xornal, que é **na páxina catro do parrafeo cincuenta e dous da terceira época do Tío Marcos da Portela (do 21 de Abril de 1919)**, fálase da xunta directiva elixida, da composición do Coro, que eran daquela dezasete coristas, co seu gaiteiro e tamborileiro respectivo, dando conta de que os ensaios ían moi ben, e anunciando o festival de presentación do Coro "De Ruada" prá primeira quincena de Maio:

"O coro ourensano "De Ruada", elixiu a seguinte xunta directiva:

Presidente: D. Xosé Sabucedo Morales.

Tesoureiro: D. Antonio Saco e Arce.

Segretario: D. Arturo Fernández Magdalena.

Vocales: D. Arturo Macía Martínez.

" D. Modesto Fernández Román.

" D. Vicente Risco.

" D. Luis Fernández (Xesta).

" D. Xavier Prado Rodríguez.

Compoñen a colectividade dazasete coristas; doce mozos e cinco mozas, c o seu gaiteiro e tamborileiro correspondientes, e dirixeo o conocido mestre don Daniel González.

Conta ademais o coro c un coadro de declamación que levará a escea obras de escritores rexionales.

Os ensayos van xa moi adiantados e pronto faguerá "De Ruada" a súa presentación ó pobo ourensano n-un lucido festival que ó efecto se organiza, e que cecais teña realidade n-a primeira quincena d o próximo mes de Mayo."

A relación entre os coros formados nas distintas vilas e cidades era cordial, organizándose como relatan as crónicas daquela época a miúdo festivais nos que participaban varios coros. As invitacións que se facían uns a outros para visitarse e para actuar era común, e tamén facíanse agasallos, como p. ex. ramos de flores, como ocorre no caso da actuación feita polo Coro da "Agrupación Artística" de Vigo nun festival organizado no teatro "Apolo" o 6 de Maio de 1919, do que fala **na páxina sétima do parrafeo cincuenta e catro (correspondente ó 7 de Maio de 1919):**

"Antronte pol-a noite, n-o salón "Apolo", e c un cheo hastra non poder mais, celebrou o notabilísimo coro d a "Agrupación Artística" de Vigo un festival que foi un tan enorme como merecido triunfo.

Comenzou a festa co a representación d a comédea en dous autos "O Pazo" orixinal d o ilustre escritor gallego D. Manoel Lugris Freire.

A obra, que é d as millores entre cantas se levan feito n-a nosa lengoa, tivo unha maravillosa interpretación pol-o coadro dramático d o coro. Dubidamos que Galicia conte c unha presa de artistas tan notables com os que compoñen iste coadro sinxelamente admirable. O renderlle o noso aprauso mais entusiasta, non queremos persoalizar, porque elo ademais sería cosa dofcil, tan axustados e admirables están todos iles n-o desempeño d os seus respetivos papés, pro, pol-o seu cargo e pol-a súa arte insuperable, temos que citar ó Sr. Rúa, direitor d o cuadro, home de facultás estraordinarias pro arte eiscénico, que tén, pol-o que se ve, a virtude, ademais, de infundir entre os seus dirixidos, anacos d a súa y-alma, xeitosamente porparada pra agarimar todo sentimento artístico. Entre os homes, é o Sr. Rúa o primeiro; entre as señoritas... todas elas; todas fermosas y-artistas; Ramallo, Argibay, Rodríguez, un feiteiro ramiño de froles gayas, frescas, arumosas...

Dispois cantou o coro, de maneira maxistral, alalás, cantos d arrieiro, fuliadas, anacos, en cabo, d a y-alma aldeán que, paseniñamente, brandamente, se esváe pol-

os ceos debullada en notas de inimitable melancolía e fermosura.

Rubiu logo ó palco eiscénico o graciosísimo xuguete n-un auto "N-a casa do Ciruxano", escrito pol-os sres. Rivero e Sestelo, que foi igoalmente un eisito pra autores y-actores, finando a festa c o "Himno gallego" cantado pol-o Coro y-escoitado en pé pol-o público.

Falar do anorme triunfo alcanzado eiquí pol-o coro vigués, sería cousa de non acabar nunca; abonda pra xusgar d il sabe que se acabaron as localidás do teatro "Apolo", e que a moita xente que quedou, de por forza, sin asistir á festa, unida á mór parte d a quer puido asistir e quixo volver, obrigaron ós rapaces a quedárense e dar outro festival n-a noite d onte; de en que iste noso boletín se confeuceona, pero que temol-a seguridade que será outro acontecemento.

As rapazas d o coro ourensano "De Ruada", ousequiaron ás d o coro vigués con preciosos ramos de froles, artístecamente enlazados con cintas d os coores d a bandeira gallega n-as que se lia a seguinte iscrición: "As rapazas d o coro "De Ruada", d Ourense, ás d a "Agrupación Artística" de Vigo. 5-5-1919".

Tamén a "Irmandade d a fala d Ourense", ll adicou ás señoritas viguesas un fermoso ramo con artísteca cinta y-emblema d a Irmandade".

Un parrafeo despois, no **cincuenta e seis, de 7 de Xuño de 1919**, na páxina sétima, o Tío Marcos dá conta con ledicia das últimas novidades respecto dos ensaios do Coro, que xa fan bastante adiantados, e dos traxes dos coristas, que xa estaban practicamente rematados e que formaban un admirable conxunto. Apréciase claramente das súas verbas a alegría que tiña ó ver que en Ourense ía xurdir por fin un coro que representase á nosa cidade alá onde fose.

"Van moi adiantadol-os ensayos do coro e coadro de declamación d esta colectividade, sendo cuase seguro que fará a súa presentación ó pobo d ourense a mediados d iste mes, n-un festival, cuyo programa se publicará un d istes días, que coidamos ha merecel-o agrado do público.

Tamén se están romatando os traxes que os rapaces e as rapazas han vistir, e que farán seguramente un admirable conxunto.

Podemos, pois, dicir que en Ourense deixou de sere unha eisceución en Galicia pol-o que a posesión d un coro gallego se refire.

Só falta agora que o pobo lle preste á nacente y-artística sociedade, o calor do seu cariño, do seu aprauso, d a súa sempatía.

O TIO MARCOS, que xa fai tempo iniciou a idea de organiza eiquí un coro d esta clás, fólgame moito d esta

Gran Festival Gallego

organizado pol-o coro "DE RUADA", pra faguel-a sua presentaceón
ó pobo ourensano n-a noite d' o 24 préusemo e n-o treato "Apolo",
con arreglo ó seguinte

PROGRAMA

- 1.º Sando.
- 2.º Cantos de ruada, alalás e fuliadas, pol-o coro.
- 3.º Estreo do pasillo cómico n-un auto y-en prosa, escrito en gallego
por Xavier Prado (Lameiro), titulado

N-A CORREDOIRA

representado pol-as moziñas Pepiñas Las Heras e Antonilla Figueiral, y-os
mozos Iglesias, Prieto, Fernández, Las Heras e Destar.

- 4.º Cantos de pandeiro, muiñeira e bailes gallegos, pol-as parexas de
baile do coro.

- 5.º Estrêo d' a comédia n-un auto y-en prosa, escrita en castellano e
gallego por Xavier Prado (Lameiro), chamada

LUIS DE CASTROMAO

posta en escena pol-as señoritas Figueiral (A. e M.), e Las Heras, y-os
xóvenes Prieto e Iglesias.

- 6.º Canto de desafío, e

HINO GALLEGO

pol-o coro.

O espectáculo principiara ás dez e media en punto.

Dende o día 29 hai localidade de venta n-o «POPULAR», n-o «REXIÓN» e n-o «PALMA».

realidade, e por adiantado felicita ós elementos d' a nacente agrupación a que lle desexa moitos éxitos."

O cartel anunciando a primeira actuación do Coro "De Ruada" e a súa presentación a tódolos ourensáns, aparece na **páxina quinta do parrafeo cincuenta e sete (de 21 de Xunio de 1919).**

O Festival sería o día 24 de Maio, ás dez e media da noite (en punto), o que semella un intento de evitar a típica impuntualidade. O programa musical corresponde ó repertorio habitual, sin especificar ningunha peza en concreto, senón somentes os xéneros delas, cantos de ruada, alalás, e fuliadas, cantos de pandeiro, muiñeiras, cantos de desafío, tamén con acompañamento de bailes galegos, amenizados nos intermedios coa representación das obras de Xavier Prado (Lameiro), "N-a corredoira" e "Luis de Castromao", finalizando como non podía ser menos co Himno Galego.

No **parrafeo cincuenta e oito (do 7 de Xullo de 1919)**, o derradeiro publicado, **nas páxinas quinta e sexta**, o Tío Marcos da conta do desenrolo do histórico festival, inda que, para non pecar de parcialidade, en vez comentar persoalmente a actuación, recolle textualmente a crítica da actuación aparecida no número do 25 de Maio de 1919 de "La Región".

"Por se tratar d' un d' os casa non queremos ser nós os que fulemos d' o éxito qu abrange esta enxebre colectivi da.

Eiquí o que sobre d' ela dí o noso quírido compañeiro La Región, n-o seu n-umaro d' o 25 d' o mes derradeiro:

"Diante d' un públco numarosísimo e seleuto qu enchía as localidades todas d' o "Salón Apolo" fixo onte á noite a sua presentaceón e debut o coro De Ruada ó frente d' o que figura un mayestro tan intelixente y ántuseasta como é Daniel González, o éxito d' o coro foi franco e indiscutible, os mais eisixentes reconocían onte que se pode por a carón d' as mais agrupaciós somellantes, sen temor a sair malaparaído d' a comparanza c' os que xa se diron a conocer en treatos e concursos.

Así foi esta a favorable impresión qu ouvimos de labios de cantos que por pormeira vez a escoitaron ¿qué non será cando xa leven máis tempo de traballo y-ensaíos y-os animosos rapaces qu o forman sintan os halagos d' os aprausos y-as anseas de grórea?

Cantos de ruada e de pandeiro, canto de regueifa e foliadas, alalás e muiñeiras, de todo había n-o programa, que foi interpretado admirablemente con moita afinaceón e moito gusto, ofrecendo unha unidá de conxunto e dando

sempre a sensación d arte que non é fácil obrar en coleccionistas d esta crás.

Cada un d os números era premeado con cramorosos aprausos y-o hinno final foi cantado c a grave entonación que tan ben cadra a tan varil páxina gallega.

Noso quírido compañeiro y-amigo D. Xavier Prado estreou onte a noite dúas obriñas suas N-a corredoira e Luís de Castromouro, demostrando entramba unha vez mais suas esceucionas condicións d habil conocedor y-ouservador d o ambiente gallego.

N-a corredoira é un pasillo único polo que atravesan uns cantos tipos de labregos devinamente dibuxados.

Eiquí brevemente contado o que é Luís de Castromouro.

Sabel, pertencente á y-alta sociedade cruñesa atópase convalecente n-a casa d un os seus tios residente nun pequeno pobo d a montaña gallega.

N-o mesmo lugar mora Luís, xoven culto de posición social y-económica elevada, amante de Galicia é fervoroso cultivador d as suas costumes e d a súa língua.

Luís namorouse de Sabel e d o seu amor fai confianza Ana María, filla d o médico d o lugar que sinte por Luís unha amizade d hirmá e como il sinte moi fondo o agarramento d a terra nativa.

Ana María atopa ocasión de por á fala os dous xóvenes unha tarde en que va de visita, e n-a conversa que antre os tres s establece, Luís consegue espertar en Sabel o amor á Galiza, as suas costumes y-a súa língua qu a vida n-a sociedade en que ela se movía, tiña adormentado, y-o mesmo tempo outras consoladoras esperanzas que cuasquen equivalen á posesión do seu cariño.

Da fin a obriña manifestando Luís á súa amiga Ana María súa completa felicidade pol-a conquista de dous amores tan desexados, pra il un, y-outro pr á súa adourada Galicia.

A interpretación foi esmeradísima sendo seu autor chamado a escea moitas veces.

Luís de Castromouro, admirablemente esquirta e máis hábelmente dialogada, é unha ardente defensa d a língua rexional.

O coadro de declamación conta con elementos de valía, ademais do Sr. Iglesias que é todo un autor e do Sr. Prieto do que xa temos falado como el o merece, temos que mentar á Srta. Las Heras que ten excelentes condicións e grande desenvoltura n-a escea, a Srta. Figueiral (A.) que fixo moi ben seu papel de Sabel, súa hirmá Carmela, y-os demais que n-as dúas obriñas formaron parte.

O servizo de guardarroupa moi coidado.

Falla d espazo nos obriga a terminar, dando a nosa embora ó Sr. Prado por seu éxito d onte á noite, ó director d o Coro Sr. González, y-os autores e coristas."

Pouco hai que dicir respecto do comentario da presentación do coro, no que irradia parte do entusiasmo que embargou a tódolos asistentes á

histórica presentación, sementes dicir que tivo un grande éxito, que toda a xente que foi velo viuse sorprendida pola gran calidade técnica do coro, que inda que era o día do seu debut xa se podía por á par de calqueira outro dos coros galegos de máis experiencia, destacando sobre todo a coidada afinación e posta en escena, o gran gusto, e a súa unidade de conxunto, apuntando xa a grande traxectoria de éxitos que habería de ter no seu futuro.

Polo demais cecáis tería sido interesante que se detivera algo máis a comentar a parte musical do programa, xa que fai demasiado fincapé na representación das dúas obras de Xavier Prado "Lameiro", que tamén estaban de estrena, representadas dunha forma moi brillante, obras que amosaban a grande habilidade do autor para debuxar cadros costumistas galegos.

Bibliografía

1. Edición Facsimil de "O Tío Marcos da Portela" Ediciones Edman. A Coruña, 1989.

(Desta excelente obra sacamos as citas ó coro de Ruada e o cartel de presentación).

2. "Aires da Terra. La poesía musical de Galicia". José Luis Calle. 1993.
3. "O Gaiteiro de Soutelo", Xosé Manuel Rivas Troitiño, imp. El Ideal Gallego 1977.
4. "Faustino Santalices, investigador, gaiteiro e zanfonista" Antón Seoane (e Faustino Santalices). 2000. Galegos na Historia, Biografías, Editorial Ir Indo.
5. "Manuel Lorenzo Barxa (1878-1959). Un gaiteiro ferrolán á antiga usanza", Fernando Dopico Blanco e María do Carme Santiso Medín, Biblioteca de Ferrolterra, Ferrol, 1997.
6. "A Coral De Ruada". 1995. Caixa Ourense.

Un poema anónimo

Bodas de Plata del "Coro De Ruada" de Orense

En tal día como hoxe
vintecinco anos fai
unhas mozas e-unhos mozos
a Orense van alegrar
c'os seus cantos y-os seus bailes
con regueifas y-alalás
con comedias, desafíos
e con cantos mariñás
pandeiradas y-aturuxos
e canto en Galicia hay
pra dar vida y-alegría
a esta terra sin igual.

Eu que fun tamén un diles
vintecinco anos fai
e paréceme foy onte
si non fose qu-o mirar
ver que faltan casi todos,...
¿Donde foron? ¿Donde van?
unhos andan pol-o mundo
e outros no Ceo están.
Vinde todos en esprito
vinde todos celebrar
as bodas d-o noso Coro
outras n-ei d-acordar,
deixame soñar un pouco
deixame un pouco soñar.

¿Non ouvides ese Coro?
non soa gaita com-ela
¿Quen será ese gaiteiro?
e o Manolo de Quintela.
Toca o tamboril o Augusto
y-o bombo o Cesar Varela
o do pandeiro, o Caxato
co-a Antonia Figueiral...
¡como lle brincan as pernas!
o Boquita co-a sua "moca"
quere desfaguer a festa.
Comenza un canto o Gonzalo
y-o Xulio toca a pandeira
e van vindo os entusiastas
entusiastas d-aquela
pra ouvir millor os cantos
pra estar mais a sua veira.

A familia Sabucedo
a familia toda enteira
o señor Calvo Sotelo
y-o Biempica a sua dereita
Usera Bugallal
y-o Camilo co-a paleta
o Bóveda y-o Basilio
y-o Castelao co-a monteira
e moitas mais.. ¿quen destrano
con tanta xente non vexa?
anqu-os labres non-os nombre
n-o corazón sempre quedan
vinde todos a porfia
que pra todos e a festa

¿Quen e aquel que sentado
está lendo n-us papés
e destomillan co-a risa
os qu-a sua veira ten?
Sabucedo está o seu lado
Don Olegario o seu pé
¿non vedes?, e o noso Don Xavier
¿Falará, cecais, de nos
como nos falamos d-él?
non quixo pasál-a festa como nos
e fixo bén.

N-a Groria todo e delicia
todo e risa y-e placer
a Dios figolle falta,
chamouno, e foi tras él.
Antes de marchar escoite
escoite soilo un-ha vez
o que lle din os coristas
os d-oxe y-os d-ayer
y-os outros novos que veñan
dirédeslle vos tamén
que o Coro y-os seus lauros
todo llo debe a Vosté
e c-o nombre sempre xuntos
irán "DE RUADA" e DON XAVIER.

O poema anónimo que encabeza este traballo atopouse no ano 2003 entre diversos documentos do Arquivo *De Ruada* e pola súa singularidade, vouno dar a coñecer ao tempo que contextualizo a boa parte dos personaxes aos que fai referencia.

Polo título e contido, dedúcese que foi escrito para a celebración do 25 aniversario da nosa Coral e coido que non sería erróneo atribuírle a súa autoría ao poeta festivo ourensán **Antonio García Nóvoa Perniñas**, que naquelas datas do ano 1944 ocupaba a presidencia da *Coral De Ruada* substituíndo ao seu chorado amigo Xavier Prado *Lameiro*, a raíz do pasamento deste no Nadal de 1942. Fora un dos fundadores da *Irmandade da Fala* de Ourense no ano 1917, xunto cos seus amigos Hixinio Ameixeiras, Xavier Prado e César Rodríguez así como un dos colaboradores da terceira e última época (1917-1919) do semanario satírico *O Tío Marcos d'a Portela*, que creara en Auria o escritor Valentín Lamas Carbajal.

A semellanza de contido e o estilo é grande con outro poema deste poeta menor, escrito así mesmo para as vodas de prata da Coral e que aparece publicado no seu poemario *Todo de*

ocasión, editado por subscrición popular no ano 1950 cunha carta prólogo do autor ao poeta Antonio Rey Soto, e que forma parte dos innumerables brindes escritos por aquel ao longo da súa vida.¹

Na extensa oda festiva escrita en galego –co título ou introducción en castelán como era habitual neste habelencioso versificador–, que consta de 83 versos repartidos en 6 estrofas, o poeta convoca a todos aqueles que formaron parte do *Coro De Ruada* ou que colaboraron con el desde a súa fundación –tanto vivos coma mortos–, para que se sumen á celebración das vodas de prata da entidade musical o 24 de xuño de 1944. Inclúese, entre os convidados, o propio autor do poema formando parte deses primeiros ruadistas, ao tempo que nos roga que o deixemos soñar un pouco.

Logo de dúas primeiras estrofas introductorias –de 12 e 14 versos– nas que fai referencia ao exposto, comeza a ruada musical na que vai identificando aos músicos que integran o seu grupo de música tradicional e ao cantor solista, acompañado ao pandeiro por Xulio Borrajo, o excelente monologuista do coro, que inician a festa atraendo aos entusiastas seguidores da

Fotografía 1. Os Coros *Cántigas da Terra* e *De Ruada* en Ourense, o 4 de maio de 1920. Sentados, no centro da foto, o poeta Eladio Rodríguez acompañado dos escritores Rey Soto e Xavier Prado. Vicente Risco en camisa, é o segundo á esquerda de Rey Soto. O Sr. Biempica de pé, o primeiro da dereita. (Foto Xesta en *Vida Gallega*, 10-6-1920).

Fotografía 2.
O Coro De Ruada
desfilando ante o teatro Real
madrileno. (Maio de 1920).

agrupación a tra-
vés dos seguintes
18 versos.

A cuarta estrofa, formada por 14 versos, é das máis chamativas ao convocar a diversos persoeiros –con familia incluída– que tiveron que ver nos comezos co coro ourensán, entre eles o avogado e deputado por Ourense, o maurista José Sabucedo Morales, primeiro presidente do coro. Ao tudense José Calvo Sotelo, Ministro de Facenda (1925-1929) no Directorio de Primo de Rivera, quen xestionara ante o Ministerio de Instrucción Pública a concesión

ao coro auriense dunha subvención, no ano 1929, de 3.000 pesetas para a posta en marcha do proxecto do canto escenificado, mediante a creación das denominadas *escenas corais galegas*.

Tamén aparece Arturo Salgado Biempica –o Sr. Biempica do poema–, que fora vicepresidente da *Sociedad Liceo Recreo de Artesanos* no ano 1920 cando

o coro coruñés *Cántigas da Terra* recala en Ourense durante tres días despois de viaxar a Celanova, participando cun brinde no xantar-homenaxe con que *De Ruada* agasalla ao coro irmán e no que van estar presentes importantes persoeiros das Letras galegas² (Fotografía 1). No poema-carta que García Nóvoa lle dedica a Salgado Biempica³, o poeta comenta que nunhas eleccións para deputados –posiblemente as do ano 1919– no que este traballaba a candidatura de Calvo Sotelo polo Carballiño, fora detido en Maside antes de comeza-lo escrutinio, segundo o *Perniñas* para evita-la súa intervención naquel acto. Máis tarde sería nomeado Gobernador

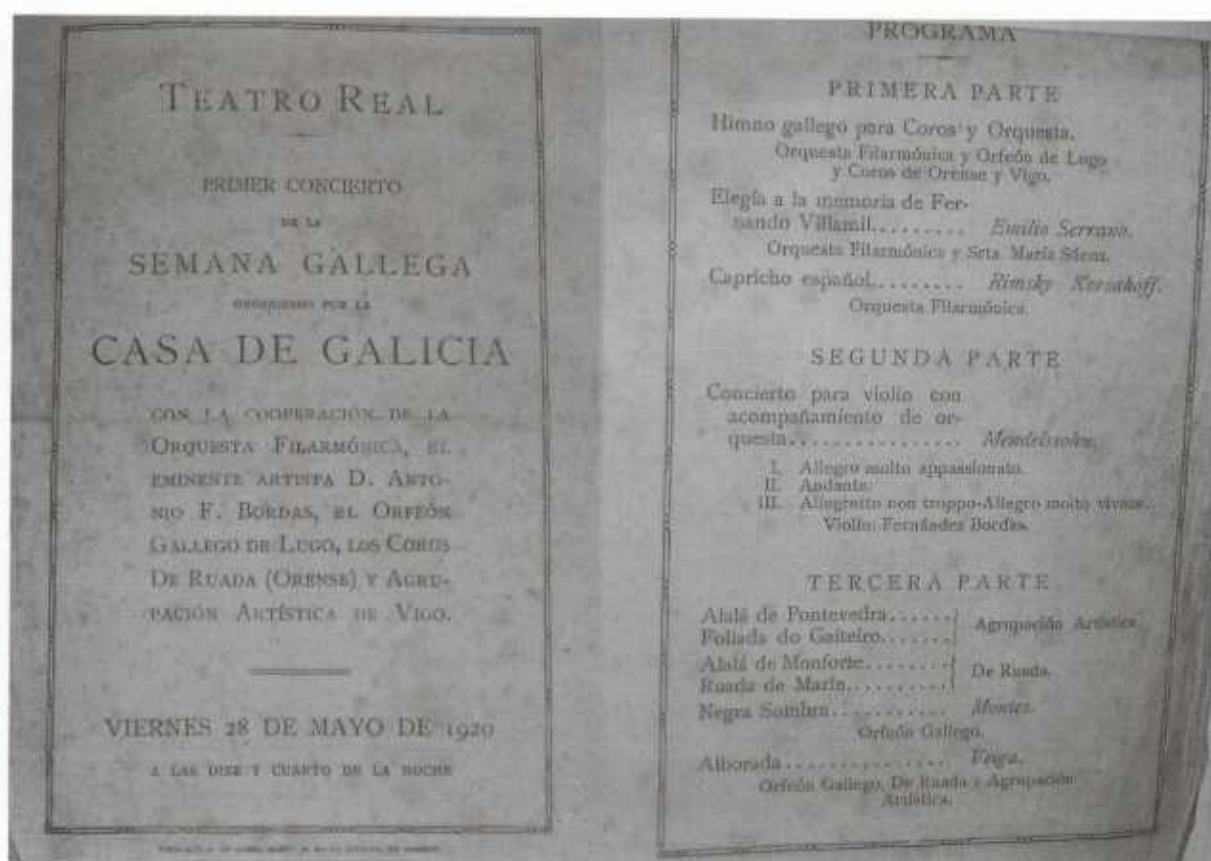

Ilustración 1. Anverso e reverso do programa de man do primeiro concerto da *Semana Gallega*.

civil de Murcia no ano 1924. Así mesmo, no citado poemario, publica un *patriótico* soneto de enxalzamento da figura de Calvo Sotelo⁴.

Na devandita oda festiva nomea, ademais, ao ourensán Luis Usera Bugallal, presidente da *Casa de Galicia* en Madrid, que fora a entidade patrocinadora da *Semana Galega* celebrada no ano 1920 na capital do reino, na que participa o *Coro De Ruada* (así se chamaba ao inicio da súa andaina) actuando, entre outros eventos, nun concerto no *teatro Real* madrileño (*Fotografía 2*) —o primeiro da *Semana Gallega*— o venres 28 de maio dese ano, que conta coa presenza das súas maxestades Victoria Eugenia e Alfonso XIII así como demais membros da Casa Real (*Ilustración 1*). Semana artística, teatral e musical, que remata o domingo 30 de maio cunha leda romaría galega nos *Viveros de la Villa*. Con posterioridade, Usera Bugallal desempeñaría o cargo de subsecretario do Ministerio de *Gracia y Justicia* e ocuparía a presidencia do equipo de fútbol do *Real Madrid* entre os anos 1929 e 1935.

Tamén aparece no poema o pintor e escenógrafo Camilo Díaz Baliño (1889-1936), o noso artista mártir, incansable colaborador do *Coro De Ruada* en diferentes etapas, fornecendo desde o seu inicio dos decorados para a representación das obras teatrais de Xavier Prado e, posteriormente, para os xa citados espectáculos músico-teatrais cos que o coro ourensán revolucionou o panorama músico-teatral galego⁵ (*Fotografía 3*).

Continúa citando nesta estrofa ao insigne galeguista Alexandro Bóveda (1903-1936), que fora membro do *Orfeón Unión Orensana* e da *Sociedad Coral Polifónica de Pontevedra* e que, posiblemente, tivese algún tipo de relación con *De Ruada* toda vez que o incorpora ao poema, ademais de ser citado polo seu curmán Xosé Mª Álvarez Blázquez como colaborador desta entidade musical na biografía que escribiu sobre o ilustre ourensán⁶ (*Fotografía 4*).

Así mesmo, inclúe na celebración ao brillante orador auriense e deputado a Cortes polo Partido Radical, Basilio Álvarez, presidente honorario da Coral, xunta-

Fotografía 3. Camilo Díaz Baliño, director escénico da *Coral De Ruada*. (1929-1931).

mente con José Sabucedo, Benito Mariñas e Xavier Prado. Fundador e propietario do xornal agrarista ourensán *La Zarpa*, publicado desde o ano 1920 ata xullo de 1936 no que desaparece por mor da Guerra civil, e no que viron a luz numerosos artigos e reseñas encol da traxectoria artística da Coral.

Quero traer a estas páxinas, a lembranza que deste personaxe (*Ilustración 2*) tiña o antigo

Fotografía 4. *Coral De Ruada* canta o himno galego nun concerto de celebración do Centenario do nacemento de Alexandro Bóveda, no teatro *Principal*. Pontevedra, 18-2-2003.

Ilustración 2. Basilio Álvarez, ca. 1913.
Castelao. Técnica mixta s/ papel.
Museo de Pontevedra (71,2 x 49,5 cms.).

ruadista Fernando Iglesias *Tacholas*, emigrado a Bos Aires no ano 1929 e que, segundo escribiu o investigador Luis Pérez na súa biografía, serviu sempre ao galeguismo con xenerosidade, de pé, no papel de *actor* secundario, sen pedir *recompensa* de primeira figura:

Cando don Basilio Álvarez, o cura de Beiro, foi castigado polas autoridades eclesiásticas, prohibíndolle dicir misa, polo único pecado de acender, coa súa fogosa verba, as

conciencias dos labregos <<escravos do sacho>>, vítimas dos antigos foros, para que se uniran ás Sociedades Agrarias, fíxose avogado (din que nun ano). Abriu despacho en Madrid, deixando á súa irmá Sara á fronte do periódico *La Zarpa*, que fundara na súa cidade, Ourense. Continuou a loitar pola redención de tan xusta causa, herdada polos sufridos labregos, tanto coa pluma coma coa oratoria, desde calquera tribuna: un pipote, o chedeiro do carro, un valado. Era unha festa escoitar as súas arrebatadoras proclamas, vendo o seu enérxico accionar, envolto no manteo a xeito de capa, con vigorosos movementos, linguaxe clara, nun galego fermoso que todos entendían, sen as retóricas confusas doutros oradores. Era un máis do pobo, fillo dun ferreiro, que o fixo ir ó Seminario, por vocación do rapaz, que axudaba ó pai na fraga tirando do fol. Así saíu, forte e rexo coma o ferro que tundía seu pai. Eu, sendo neno, recórdoo coa esvelta cabeza aquela, cabeleira rebulida (non lembro telo visto con sombreiro-tella de crego). A súa rengueira era airosa, non desmerecendo á súa figura. Seu pai seica tivera amizade co meu avó, o cabo Serxio, e coñecíame coma o seu neto, que nacera nunha cama de ferro forxada por seu pai. Cando me atopaba pola rúa, preguntábame polo Serxio... Oíra contar que a rengueira fora por un golpe que lle dera o escritor Pérez Aidillo, caso parecido ó acontecido con Valle Inclán. Aínda me parece cheirar aquel tufo a imprenta, que sentía cando pasaba pola fronte do taller de *La Zarpa* na rúa do Progreso, preto da Alameda do Cruceiro.

En Madrid, foi presidente da Casa de Galicia. A guerra civil pillouno alí e, despois

Fotografía 5. Basilio Álvarez e o Coro De Ruada no escenario do Salón Teatro, ca. 1926.

de se ofrecer para o que o Goberno dispuxera, mandárono a América.⁷

(...)

Noutro dos seus textos recollidos na súa biografía, Fernando Iglesias comenta un dos encontros de Basilio Álvarez coa coral auriense no escenario do *Salón Teatro* compostelán, que ilustro coa correspondente fotografía que se conserva no dossier do coro (*Fotografía 5*), daquel acto protocolario de colocación dunha garabata no mastro do seu pendón:

(...)

Eu, como integrante do Coro De Ruada, participei no escenario do Salón Teatro, na entrega que o Abade de Beiro, don Basilio Álvarez como Presidente do Centro Galego de Madrid, lle facía dun lazo na bandeira do Coro, por encargo do seu doador, o Xeneral Martínez Anido, Vicepresidente do Directorio con Primo de Rivera pois, co gallo dunha visita feita ó seu pobo Sober, tomou parte o Coro nos agasallos.⁸

Do mesmo modo distingue entre o xentío da festa a Alfonso R. Castelao (1886-1950), o honrado político galeguista e xenial debuxante e escritor, que tanto tivo que ver con Ourense como director artístico da revista *Nós*, e que fora amigo persoal e avantaxado discípulo de Camilo Díaz Baliño no labor escenográfico, experiencia que trasladaría á *Sociedad Coral Polifónica de Pontevedra* cos seus decorados para as presentacións escénicas confeccionadas entre os anos 1926 e 1930. Agrupación musical que fundou con Losada Diéguez, no ano 1925, e que presidiu entre 1929 e 1932 sendo o seu segundo presidente, e na que cantou con outros galeguistas como o propio Antón Losada e o seu amigo Bóveda; Castelao facíao na corda de baixos e Alexandro na de tenores⁹ (*Fotografías 6 e 7*).

Nos dous primeiros anos de vida do *Coro De Ruada*, a prensa da época ofrécenos polo menos tres encontros de Castelao co recién creado coro ourensán. Os dous primeiros terán lugar na capital do reino onde o artista rianxeiro participaba desde febreiro de 1920 no VI Salón de Humoristas de Madrid, e ademais, entre o 22 de maio e o 10 de xuño, coa exposición dos 50 debuxos de *Nós* na *Casa de Galicia*, que elaborara entre os anos 1916 e 1918¹⁰. O domingo 30 de maio Castelao asiste, como outros moitos galegos, á romaría que se celebra nos *Viveros de*

Fotografías 6 e 7. Inauguración dun busto a Castelao na súa vila natal de Rianxo, o 27-9-1975. Aparece cuberto inicialmente coa bandeira galega, co escudo de Galicia deseñado por Castelao.
(Fotos Xaquín Vales).

la Villa e coa que remata a *Semana Gallega*. Así nolo relata *Perfecto Gallego* nunha interesante crónica:

(...) y así pudimos ver al insigne dibujante gallego Alfonso R. Castelao, tocando el bombo de los ruadistas. También Castelao, a petición de muchos admiradores, bailó la muñeira con Pepita Las Heras, uno de los más bellos <<encantiños>> del coro <<De Ruada>>.

Al anochecer llegó el presidente de la Casa de Galicia, Sr. Usera y Bugallal con su distinguida esposa, y los ourensanos se apresuraron a saludarlos cantando preciosos alalás, atención que fué muy agradecida por los señores de Usera.

Ao día seguinte, Castelao tamén participa no banquete de despedida que a comunidade galega en Madrid lle ofrece ao *Coro De Ruada* nas inmediacións de La Bombilla. Banquete no que

Fotografía 8. Monumento no xardín do Posío ourensán a Xavier Prado Lameiro. (Foto Xaquín Vales).

toman parte, ademais como oradores, o Sr. Fariña e o Sr. Usera Bugallal, secretario e presidente respectivos da *Casa de Galicia*, así como o poeta Xavier Prado, naquel entón vicepresidente do coro:

Cuando el entusiasmo llegó a su colmo fué al descorcharse el champang con el que el Sr. Usera y Bugallal obsequió a los asistentes. Entonces, entre los brindis entusiastas, los vivas al coro, a Galicia y a Orense volvieron a repetirse muchas veces.

Hablaron en gallego Castelao y Fariña quienes se ocuparon del coro para tributarle justas alabanzas y también de la redención gallega, diciendo el Sr. Fariña en frases felices, que esta tardaría poco en conseguirse desde el momento en que los diputados gallegos fuesen como el señor Usera, allí presente, y cuando, como lo hace él, trabajasen incansablemente por sus distritos.

Ambos oradores fueron aplaudidísimos y vitoreados.

Después habló en gallego también Xavier Prado (Lameiro), el ya tan conocido autor y director artístico del coro, haciéndolo en tono humorístico y en la forma que el sabe hacerlo.

O último en falar foi o xove deputado a Cortes por Ourense, Luis Usera Bugallal:

Habló también de la redención de Galicia y de la conveniencia de hacer en la Corte festivos como los de estos días que contribuyen de una manera muy eficaz a afirmar nuestra personalidad regional.

(...)

Se ocupa del coro <<De Ruada>> para ensalzarlo y dijo que la labor que esta interesante colectividad viene realizando merece el aplauso entusiasta de todos los gallegos.¹¹

(...)

O xornal ourensán *La Región* resumía deste modo as devanditas actuacións do coro ourensán:

En la Semana Gallega celebrada a fines de Mayo último por la Casa de Galicia de Madrid, ocupó puesto preferentísimo, mereciendo los honores de ser obsequiado con un banquete, y de que el dignísimo señor presidente de dicha entidad gallega en la Corte, don Luis Usera Bugallal, le ofreciese un regalo conmemorativo del triunfo allí alcanzado¹².

O terceiro encontro tivo lugar a noite do 21 de agosto dese mesmo ano na localidade pontevedresa de Baiona durante a inauguración do teatro *Cabanillas*, ateigado de público e que leva o nome do insigne poeta cambadés. Despois dunha primeira actuación do *Coro De Ruada* cantando alalás, foliadas e trulladas,

Fotografía 9. Xosé Luís e Amalia Bóveda despois de ofrendar flores no monumento ao seu pai.
Amalia Álvarez –viúva de Alexandro Bóveda– á dereita. Pontevedra, 17-8-1996. (Foto Xaquín Vales).

José R. Vicente diríxese ao público para informalo da ausencia involuntaria do *poeta da raza* e recita unha escolma de poemas de Ramón Cabanillas, dando lectura a un telegrama do poeta no que se adhire de corazón a todo o que contribúa ao rexurdimento de Galicia. Máis tarde dará a coñecer unhas cuartillas escritas para ese acto por Vicente Risco, que espertan grande entusiasmo entre o público. Castelao improvisa un pequeno discurso calificado pola prensa de moi enxebre, que o fai merecente dunha grande ovación:

Alfonso Castelao canta un bello himno a la tierra gallega, a su despertar viril y al faro de nuestra juventud actual, a Cabanillas. Los aplausos cortan numerosas veces su encantadora oración¹³.

Volvendo de novo ao poema obxecto de análise, remata este con dúas estrofas de 11 e 14 versos, alusivas ao escritor costumista Xavier Prado -o seu admirado amigo-, presentándonolo na Gloria acompañado polos antigos presidentes do Coro, Sabucedo Morales e Olegario Muñiz; este último coincidiu con *Lameiro* na brillante etapa de creación do canto escenificado. Alude, no remate da penúltima estrofa, á proximidade da data de pasamento de Xavier Prado (26-12-

1942) coa da celebración das vodas de prata da agupación coral (*Fotografía 8*).

A derradeira estrofa do poema enlaza coa anterior mediante o enalzamento de don Xavier e con todo o que a el lle debe *De Ruada*, resaltando –con maiúsculas– e xuntando ambos nomes.

E xa para rematar, salientar que a metade dos personaxes desa segunda parte do poema padeceron as terribles consecuencias dunha sanguenta Guerra civil desencadeada, en grande medida, co asasinato en Madrid de José Calvo Sotelo o 13 de xuño de 1936 e que continuou cos fusilamentos de Camilo Díaz Baliño en Palas de Rei, na madrugada do 14 de agosto de 1936, e de Alexandro Bóveda o 17 de agosto dese mesmo ano na Caeira pontevedresa (*Fotografía 9*). Basilio Álvarez exiliárase primeiro en Bos Aires e posteriormente en Cuba e os Estados Unidos, morrendo no ano 1943 no Hospital de Tampa (Florida). Castelao, facendo o periplo americano de Basilio á inversa, nunha campaña a prol da República Española, rematará os seus días exiliado en Bos Aires, finando nesta cidade porteña o 7 de xaneiro do ano 1950.

Velaquí esta curiosa oda conmemorativa e anónima, felizmente recuperada no 2003 e transcrita tal como fora escrita no seu día -res-

petando a grafía da época- e que merecería ser cantada actualmente pola coral ourensá. Chamoume poderosamente a atención desde un principio, o feito de que fose escrita no noso proscribido idioma naquela difícil época de posguerra, así como o de mencionar nela a sobranceiros personaxes galegos como Camilo, Bóveda, Basilio ou Castelao, aínda que tan só o fixese dun xeito meramente festeiro e, dadas as

circunstancias políticas da época, desde o recorrente camiño do anonimato.

Que aquela barbarie fraticida non volva endexamais a repetirse, e que *Coral De Ruada* continúe a celebrar innumerables aniversarios polos transitados vieiros da recuperación e do espallamento do noso folclore.

Auria, novembro de 2003 e abril de 2005

NOTAS

1. ANTONIO GARCÍA NÓVOA, *Todo de ocasión (Versos de <<Perniñas>> y míos)*. Talleres tipográficos de "La Región". Ourense, 1950. Neste libro hai dous poemas sobre a Coral *De Ruada*: un datado o 26-2-1944, en galego e sen título, que leva como encabezamento "En una cena de la Coral <<De Ruada>> festejando las bodas de plata de su fundación" (pp. 188-189) e outro do 29-6-1949, en castelán, titulado *Improvisación* (p. 242), que conta coa seguinte nota introdutoria: "En el homenaje de la Coral <<De Ruada>> a su director Daniel González y a los coristas fundadores de la misma en el trigésimo aniversario de la fundación del Coro".

De esta Agrupación artística foi Presidente varios anos hasta fines de 1948.

O exemplar consultado, doado pola familia de Daniel González á Coral, leva a seguinte dedicatoria manuscrita do poeta: *Para Daniel González, veterano director de la Coral "De Ruada", como afectuoso de mi paso por la Presidencia de dicha Agrupación Artística. Orense 19/4/1951.*

2. XAQUÍN VALES, *Canto mariñán ou Canto do mar?*. Deputación Provincial de Ourense, 2003, pp. 95 e 97.

3. Idem, ANTONIO GARCÍA NÓVOA, p. 146.

4. Ibidem, pp. 94-95.

5. Vid. *Canto mariñán ou Canto do mar?*.

6. XOSÉ MARÍA ÁLVAREZ BLÁZQUEZ, *Alexandro Bóveda*, p. 31. Ir Indo Edicións, S.A., Vigo, 1992.

7. FERNANDO LUIS IGLESIAS, *I. A Guerra Civil desde lonxe* (pp. 223-244), p. 242. Texto traducido ao galego por Luis Pérez. Forma parte da *Antoloxía de textos inéditos de Tacholas* (pp. 223-292) incluídos no capítulo IX do libro *Fernando Iglesias <<Tacholas>>, un actor auriense na Galicia ideal*, de Luis Pérez Rodríguez. Edicións do Castro. O Castro, 1986.

8. Idem, *O meu coñecemento de Castelao* (pp. 244-254), op. cit., p. 245. A fotografía que ilustra o traballo, localiceina no Tomo I, p. 190 do dossier do Arq. *De Ruada* elaborado ao longo de moitos anos polo ruadista Virxilio Fernández. Basilio Álvarez aparece no centro da foto e tras del, Xavier Prado e Daniel González; Fernando Iglesias é o terceiro pola esquerda na primeira ringleira de coristas. É posible que o acto se celebrase nos últimos meses do ano 1926 posto que a fotografía está colocada a continuación do programa dun concerto celebrado o 8 de agosto dese ano; falta a reseña xornalística que estaría seguramente nas pp. 191 ou 192, que desapareceron do dossier. A p. 193 recolle o programa da actuación do Coro no Corpus de 1927, en Ourense (17-6-1927).

9. J. FILGUEIRA VALVERDE, J. MARTÍNEZ TÍSCAR e L. CENTENO SANMARTÍN, compiladores, *Sociedad Coral Polifónica de Pontevedra. 50 aniversario de su fundación (1925-1975)*. Edita Excmá. Deputación Provincial de Pontevedra, 1975, pp. 9, 10, 11 e 59 (as dúas últimas sen numerar).

10. CASTELAO, *Exposición 50 aniversario*. Colección Catálogos. Fundación Caixa Galicia, 2000. *Castelao, Cronoloxía* (pp. 313-323), por Miguel Anxo Seixas Seoane, p. 316:

1920, febreiro-maio. Participa no VI Salón de Humoristas de Madrid cunha soa obra non venal "El ciego va de romeo" de propiedade particular. No catálogo reproducése a súa autocaricatura.

1920, maio, 22. Exposición dos 50 debuxos de Nós na Casa de Galicia de Madrid ata o 10 de xuño de 1920.

Anos máis tarde, o 20 de marzo de 1931, Castelao publicará esa colección de debuxos como álbum *Nós*, estampados en Madrid na Casa Hauser y Menet, a costa de media ducia de amigos de Pontevedra, como explica ao remate do álbum.

11. A crónica, que aparece pegada no Tomo I, p. 85 do Arq. *De Ruada* e da que escolmei determinados fragmentos, non fai referencia ao xornal nen á data; estimo que pode ser de *El Pueblo Gallego* ou *El Diario de Orense*.

12. *El Coro "De Ruada". SU PRIMER ANIVERSARIO*. *La Región*, 24 de xuño de 1920. O agasallo ao que fai alusión o xornal consistiu nunha artística placa de prata.

13. *El Diario de Orense*, 25-8-1920, que dirixía o escritor e xornalista Francisco Álvarez Nóvoa. Reseña xornalística recollida no Tomo I do Arq. *De Ruada*, p. 93; hai outra deste acto na p. 91, que non fai referencia ao xornal nin á data.

Agradecementos: Luis Miguel Abellás, Biblioteca da Deputación de Ourense, Coral *De Ruada*, José Gallego, Liceo de Ourense, Santiago Pereira, Víctor Campio Pereira, Emilio R. Portabales e José Carlos Vila.

Fotografía publicada en "La Región"
o 27-12-04.

O xoves 30 de decembro de 2004 apareceu na sección "Cartas al Director" do xornal "La Región" un artigo que, para os ruadistas, constituiu un motivo de orgullo e de satisfacción porque nos confirma na nosa teima de ser un referente da tradición musical —do nadal neste caso— da nosa cidade.

Escribiron de nós...

Trátase da carta dunha señora (Asunción González Arias) á que non temos o gusto de coñecer que, segundo se desprende do texto, vive fóra de Ourense e que asistiu ó "Concerto de Nadal 2004" na Santa Igrexa Catedral de Ourense o domingo, día 26 de decembro, ás 20,30 horas.

El Belén de Baltar y el concierto de la Coral

Para los que venimos a nuestra tierra chica solamente de vez en cuando (Navidades, en este caso) es una gran satisfacción poder comprobar como los dos símbolos de la Navidad Orensana se mantienen año tras año con tanta brillantez. Me estoy refiriendo al Belén del escultor Baltar y al concierto de la Coral de Ruada en la Catedral.

Para los que estamos por fuera de Orense, el Belén de Baltar es el Belén por excelencia, nuestro Belén, porque recrea nuestros pueblos, nuestras casas, nuestras labores, nuestros paisanos con una sensibilidad que llega a emocionar. Todos nos sentimos identificados con él.

¿Y qué decir del concierto de la Coral en la Catedral?. Lo tuve que escuchar de pie porque estaba la Catedral llena de gente.

La Región

140000, 22 DE DICIEMBRE DE 2004 • OURENSE • 1004 • 27.000 • PUBLICADO EN 10.15 • 1.400.000.000

La Región

Ourense, 27 de Diciembre de 2004

OPINIÓN - 23

CARTAS AL DIRECTOR

El Belén de Baltar y el concierto de la Coral

Para los que venimos a nuestra tierra chica solamente de vez en cuando (Navidades, en este caso), es una gran satisfacción poder comprobar como los dos símbolos de la Navidad Orensana se mantienen año tras año con tanta brillantez. Me estoy refiriendo al Belén del escultor Baltar y al concierto de la Coral de Ruada en la Catedral.

Para los que estamos por fuera de Ourense, el Belén de Baltar es el Belén por excelencia, nuestro Belén, porque recrea nuestros pueblos, nuestras casas, nuestras labores, nuestros paisanos con una sensibilidad que llega a emocionar. Todos nos sentimos identificados con él.

¿Y qué decir del concierto de la Coral en la Catedral? Lo tuve que escuchar de pie porque estaba lleno de gente. ¿Qué concierto tan bello! La presencia de la Coral con sus preciosos trajes, nuestras bellas "panxoliñas" acompañadas de conchas, panderetas y tamboril, la delicadeza en la interpretación de las canciones navideñas de todo el mundo...

Debemos sentirnos muy orgullosos los ourensanos por estos dos lujos de nuestra cultura. Que sea por muchos años.

Asunción González Arias

¡Qué concierto tan bello!. La presencia de la Coral con sus preciosos trajes, nuestras bellas "panxoliñas" acompañadas de conchas, panderetas y tamboril, la delicadeza en la interpretación de las canciones navideñas de todo el mundo,...

Debemos sentirnos muy orgullosos los ourensanos por estos dos lujos de nuestra cultura. Que sea por muchos años.

Asunción González Arias

Discografía propia

Emilio Rodríguez Portabales
Coralista

Gravacións históricas (II)

Daniel González deixou a dirección da CORAL DE RUADA en 1945, facéndose cargo da mesma Isolino Canal que, deste xeito, converteuse no segundo director da CORAL ó longo da súa historia. En 1947 volve Daniel González, cesando Isolino Canal. En outubro de 1952 Daniel González deixaría definitivamente a CORAL, sendo de novo substituído por Isolino Canal que permanecerá á fronte de DE RUADA ata outubro de 1955. Inmediatamente faise cargo da dirección da CORAL Antonio Jaunsarás pero dimitiu en decembro do mesmo ano. A primeiros de 1956 accede á dirección Manuel de Dios, que permanecerá na mesma –con algunhas interrupcións- ata 1990.

Neste segundo capítulo da historia da discografía da CORAL DE RUADA tratarei o período 1954-1959, en que se editaron e saíron ó mercado os discos gravados (con anterioridade a outubro de 1955, naturalmente) baixo a dirección de Isolino Canal.

Neste período, como se pode apreciar, tamén se reeditan cantigas gravadas anteriormente pola CORAL baixo a dirección de Daniel González.

Inclúense gravacións realizadas polo baixo cantante, solista da CORAL DE RUADA, Jaime Montes, acompañado ó piano por Antonio Jaunsarás San Miguel e tamén dous discos gravados por Faustino Santalices, acompañándose de zanfona.

Convén sinalar que, con posterioridade a 1959, editáronse discos con gravacións correspondentes á etapa que vimos de chamar “histórica” (1929-1959), que serán incluídos en próximos capítulos. Tamén cómpre indicar que no ano 1959 editáronse as primeiras gravacións (serán tratadas en próximas entregas) baixo a dirección de Manuel de Dios.

1954-56

No período 1954-56 (non coñezo a data exacta) a casa ALHAMBRA (con licencia de Discos COLUMBIA S.A. de España) fabricou e editou en Venezuela un LP titulado “Cantigas da Terra”, con cantigas da CORAL DE RUADA, dirixida por Isolino Canal, e do coro coruñés Cántigas da Terra, dirixido por R. González.

ALH 5168: Lado A: Estampa orensana (CORAL DE RUADA. Canción gallega. Adpt. Félix Molina); Patrona de Marín (CORAL DE RUADA. Canción gallega. Tenor solista Juan Moredo); Romance de Cerdedo (CORAL DE RUADA. Canción gallega. Rvdo. Padre Luis M^a. Fernández); Foliada de Berducido (Cántigas da Terra. Canto gallego. Gaiteiro solista Emilio Corral);

Mariñeiro de Cayón (Cántigas da Terra. R. González. Canto gallego). Lado B: Eu xa cho sei (Cántigas da Terra. R. González. Canto gallego. Gaiteiro solista Emilio Corral); Foliada de Araño (Cántigas da Terra. R. González. Canto gallego. Gaiteiro solista Emilio Corral); Miñas cousas (Cántigas da Terra. R. González. Canto gallego. Gaiteiro solista Emilio Corral); Foliada de Anllóns (Cántigas da Terra. Canto gallego. Gaiteiro solista Emilio Corral); Villancico gallego (A. Garai-zábal. Soprano solista Paquita Cremor).

Analizando polo miúdo o texto que acompaña ó propio disco, detéctanse dous erros: chama "Patrona de Marín" á cantiga "A Patrona de Marín" (tal como consta nos textos da capa e da contracapa). Por outra banda, nesta mesma cantiga ("A Patrona de Marín") indica que actúa como tenor solista Juan Moredo, cando o excelente tenor ruadista actúa como solista na cantiga seguinte "Romance de Cerdedo".

1956

En primeiro lugar, aparecen unhas gravacións, realizadas en ALHAMBRA, polo baixo cantante, solista da CORAL DE RUADA, Jaime Montes, acompañado ó piano polo organista da Catedral e excelente músico navarro afincado en Ourense Antonio Jaunsarás San Miguel (que tamén foi durante un breve período de tempo Director da CORAL DE RUADA).

EMGE 70194: Unha noite n a eira do trigo (M. Curros Enríquez); Lonxe d a terriña (Balada gallega / A. J. Pereira y J. Montes); Meus amores (Balada gallega / S. Golpe y J. Baldomir); Un suspiro (Balada gallega / M. Martínez y C. Berea).

EMGE 70195: Volve (Balada gallega / G. Álvarez Limeses y A. Cordal); Como foy? (Balada gallega / M. Curros Enríquez y J. Baldomir); Un adios a Mariquiña (Balada gallega); Meus amores (Balada gallega / S. Golpe y J. Baldomir).

Seguen outras gravacións realizadas en ALHAMBRA pola CORAL DE RUADA dirixida por Isolino Canal (véxase a aclaración inicial realizada con respecto ó período de dirección de Isolino Canal).

EMGE 70196: Negra sombra (Canción gallega / R. De Castro y J. Montes); Pandeirada de Tella (Pandeirada, con acompañamiento de pandero / Adap.: E. Dorado); Foliada da Perosa (Canción gallega, con acompañamiento de gaiteros, bombo, tamboril, pandero y triángulo) / Adap.: Félix Molina).

EMGE 70206: Alborada (Canción gallega / P. Veiga); Meus amores (Balada gallega / Jaime Montes, baixo cantante solista de CORAL DE RUADA, acompañando al piano por A. Jaunsarás San Miguel / S. Golpe y

J. Baldomir); Un suspiro (Balada gallega / Jaime Montes, baixo cantante solista de CORAL DE RUADA, acompañado al piano por A. Jaunsarás San Miguel / M. Martínez y C. Berea).

1957

CORAL DE RUADA, dirixida por Isolino Canal, grava de novo con ALHAMBRA (véxase a aclaración inicial realizada con respecto ó período de dirección de Isolino Canal).

EMGE 70197: A Patrona de Marín (Canción gallega, con acompañamiento de gaitas, bombo, pandero, tamboril y triángulo); Romance de Cerdedo (Canción gallega. Solista Juan Moredo -tenor- / A. Luís María Fernández. Adaptación Daniel González); Estampa orensana (Canción gallega).

1959

A casa COLUMBIA edita dous discos de Faustino Santalices, acompañado de zanfona:

ECGE 70918: Romance de Don Gaiferos (Romance del ciclo carolingio); Camiña Don Sancho e Axéitame a polainiña (Romances gallegos).

ECGE 70920: Cántigas de ciegos (Cántigas); Alalá de Padrón (Alalás); Alalá de arrancar lino (Cántigas de faenas agrícolas); Pasei p-ola túa porta (Aires de jota de las Rías Bajas); Esta noite ei d oir (*debería decir d ir*) alá (Aires de jota de la Rías Bajas).

Ademais, COLUMBIA reedita, baixo o título "Galicia", unhas vellas gravacións realizadas baixo a dirección de Daniel González e con Virxilio Fernández como gaiteiro solista.

ECGE 71075: Alalá de Bande (Canto gallego); Foliada de Amoeiro (Canción gallega); Alalá d as Rías Baixas (Canción gallega); O quer que lle quer (Muñeira. Polifonía gallega. Mauricio Farto).

SCGE 80684: Foliada de Avión (Gaita: F. Fernández); Foliada de Orense (Canciones gallegas); Pandeirada de Trives (Pandeirada. Solista: Claudio González); Foliada de Amociro (Foliada. Gaiteiros: Rosendo Santos y Antonio López).

A casa DECCA presenta un disco de longa duración que, baixo o título "Ronda de canciones regionales", pretende abranguer o folclore de tódalas comunidades do Estado.

LXT 29009: CORAL DE RUADA aporta a Pandeirada de Tella (Canto popular de Galicia). As demais pezas corren a cargo de grupos de todo o Estado ("Cántigas da Terra" de A Coruña, "Orfeón Donostiarra" de San Sebastián, Banda "Unión Musical" de Liria, cobla "Barcelona", etc.).

Luar Na Lubre

O día 11 de maio, tivo lugar no teatro Principal da nosa cidade a preestrea do filme documental musical *"Un bosque de música"*, obra do director valdeorrés **Ignacio Villar**. O filme contén entrevistas cos membros do senlleiro grupo de folk galego **"Luar Na Lubre"**, gravacións do seu último traballo con exteriores tirados no canón do Sil, a Ribeira Sacra, etc.

Ó remate da presentación, os dous membros de **Luar Na Lubre** que asistiron á proxección do filme, **Bieito Romero** (líder do grupo, gaita, zanfona e acordeón) e **Xulio Varela** (bouzouki, percusión e voz), tiveron a amabilidade de visitar o local da **CORAL DE RUADA**, no ático do teatro Principal, cando os coralistas se atopaban en pleno ensaio. Tanto **Bieito** como **Xulio** departiron cos membros da **CORAL** animándoos a con-

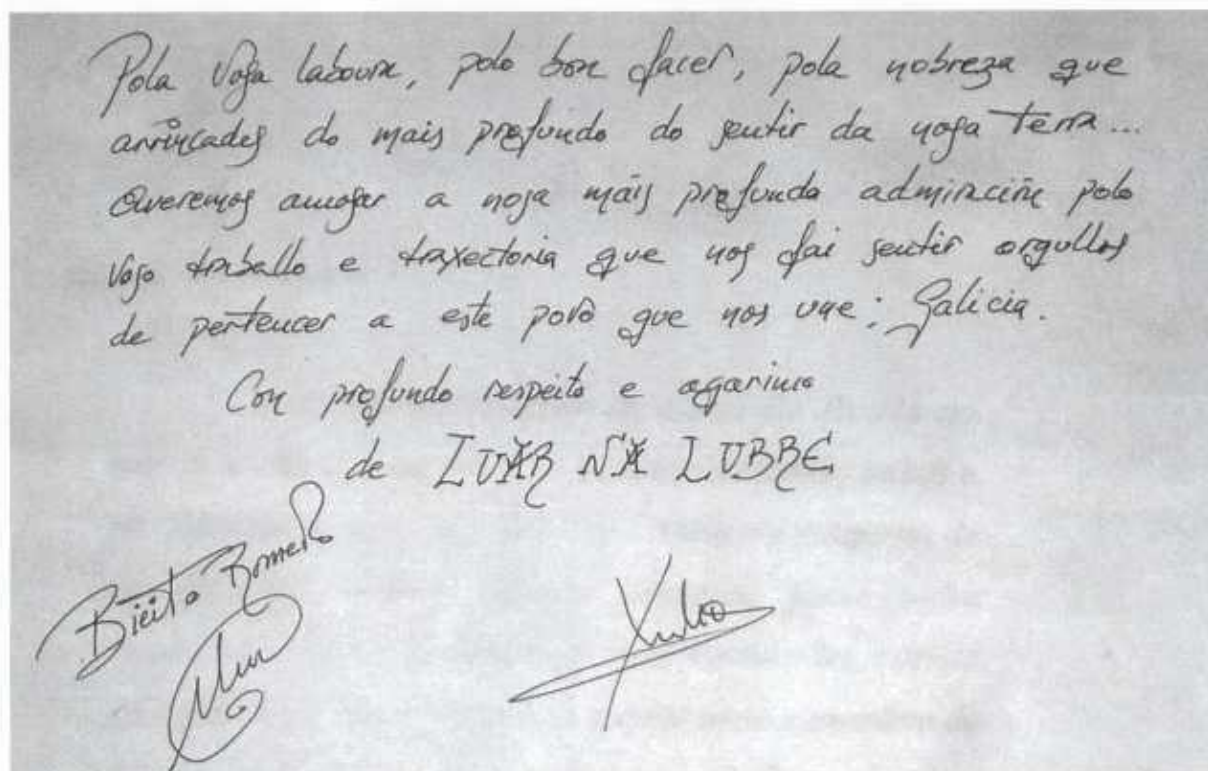

tinuar unha exitosa historia de tantos anos. Os ruadistas desexaron grandes éxitos a **Luar Na Lubre** co seu novo traballo.

DE RUADA quería agradecer a **Luar Na Lubre** a incorporación da "Cantiga de Falván", cantada pola excelente solista do grupo **Rosa Cedrón**, no seu CD "Plenilunio" (no texto do propio CD faise constar que esta cantiga pertence ó repertorio da **CORAL DE RUADA**). Por parte de **DE RUADA** agasallouse ós membros de **Luar Na Lubre** cun exemplar do número 2 da revista "**CORAL DE RUADA**", onde aparece esta referencia no apartado titulado "Discografía allea".

Honor da **CORAL** unhas fermosas palabras dedicadas ó labor desenvolvido ó longo dos anos por **DE RUADA**:

*Pola vosa labours, polo bon facer, pola nobreza que
arrincades do mais profundo do sentir da nosa terra...
Queremos amosar a nosa mais profunda admiración polo
vosso traballo e traxectoria que nos fai sentir orgullosos
de pertencer a este pobo que nos une: Galicia*

*Con profundo respeito e agarimo
de LUAR NA LUBRE*

Bieito e **Xulio** asinaron debaixo desta emotiva dedicatoria e fotografáronse cos membros da **CORAL** denantes de abandonar o seu local.

Estreamos neste número a sección “In Memoriam” que nos gustaría non ter que volver a publicar, porque nela daremos conta do falecemento de compañeiros ruadistas durante o ano.

Neste caso, trátase do pasamento do colaborador de DE RUADA **Claudio Seguí Prol** e do veterano ruadista **José Fernández Vázquez “Agapito”**.

O sábado, día 9 de outubro de 2004, cando os membros da CORAL DE RUADA nos atopábase en Salamanca para iniciar o Camiño a Santiago pola vía da prata ou mozárabe, recibimos a triste noticia do pasamento do noso colaborador e amigo **Claudio**. Levaba xa uns meses afectado dunha grave enfermidade pero sempre tivemos a esperanza de que o desenlace non fose tan rápido. Lamentablemente, nestes casos, non sempre os nosos desexos se corresponden coa realidade e **Claudio** xa non se atopa entre nós. Ou si, porque en DE RUADA estamos seguros de que, dende o ceo, estará atento ás nosas actividades, tratando de que todo estea en orde: instrumentos, bandeira, correo, carteis, programas, invitacións, ...

Cando o domingo, día 10 de outubro, no auditorio Fonseca de Salamanca, o noso director artístico Juan José Rumbao detivo a actuación para lembrar a memoria do compañeiro falecido e dedicarlle a seguinte cantiga, o público asistente, que ategaba o auditorio, dedicoulle unha longa e sentida ovación. Despois a CORAL interpretou a cantiga “Adiós” de P. I. Prieto. Os nós que ós ruadistas, debido á emoción do momento, se lles puxeron nas súas gorxas non impediron que a cantiga fose interpretada mellor, se cabe, que en ocasións anteriores. Algunha bágoa asomaba nos ollos de moitos coralistas cando o público premiou con numerosos aplausos a interpretación.

O día 5 de abril de 2005 recibimos a triste nova do falecemento do veterano barítono da CORAL **José Fernández Vázquez**, ó que todos chamabamos **Pepe “Agapito”**. Foi un duro golpe para todos porque, a pesar de que abandonara DE RUADA uns meses antes, todos o tiñamos presente no noso corazón como unha persoa modélica e

un ruadista exemplar durante case 50 anos de pertencía á Coral.

O xoves, día 7 de abril, ás 18,30 horas tivo lugar o funeral na Igrexa de Santo Domingo e alí estivo a Coral para, cos seus cantos, dar un último adeus ó entrañable compañeiro.

O venres, día 8 de abril, o Presidente da Coral, Eladio Quevedo Almoína, publicou na sección “Obituario” do xornal “La Región” unha sentida homenaxe da familia ruadista ó compañeiro falecido que reflicte de xeito moi cabal o que todos nós sentiamos por “**Agapito**”.

O sábado, día 27 de novembro, ás 19,00 horas, a CORAL DE RUADA ofreceu unha Misa na Capela do Santo Cristo da Santa Igrexa Catedral en memoria de **Claudio**, oficiada polo cónego Rvdo. P. D. José Pérez Domínguez, vigairo de pastoral, á que convidamos á toda a familia ruadista e á dona e fillos do finado.

A Misa, que resultou fondamente emotiva, foi cantada pola Coral. Na homilía, o oficiante pronunciou unhas fermosas e sentidas palabras dedicadas a **Claudio** que, co permiso de D. José, nós estendemos a “**Agapito**” e que reproducimos a continuación.

Claudio fotografiado na rúa da Paz o 17 de maio de 2004 (Día das Letras Galegas), poucos meses antes do seu pasamento, na compañía das coralistas Pilar Baltar e Lourdes Mira.

Pepe "Agapito" e resto de compañeiros e compañeiras premiados co "Marcial del Adalid" en 1998.

IN MEMORIAM

Sr. Presidente, coralistas, familiares e amigos da CORAL DE RUADA:

Benvidos todos á capela do Stmo. Cristo de Ourense, que é a casa de tódolos ourensáns e tamén é a vosa casa.

Digo que é a vosa casa porque no día 7 de xaneiro do ano 1968 celebrábase a primeira misa en galego nesta Igrexa; e a CORAL DE RUADA estivo aquí, acompañando ó berce do pequeno neno da galeguidade relixiosa, que tentaba gate-xar e precisaba do agarimo de todos vós, que, por outra banda, soubestes facer de pais-naís titorando a súa andaina. Dende entón, tódolos domingos segue a tradición da misa en galego, agora ás 8,30 da mañá. Unha vez máis cúmprese aquilo de que a CORAL DE RUADA *"apréndenos a rezar ós pés do Santo Cristo, abríganos do frío nas Burgas e refréscanos do calor do verán no Miño, á beira da Ponte Romana"*.

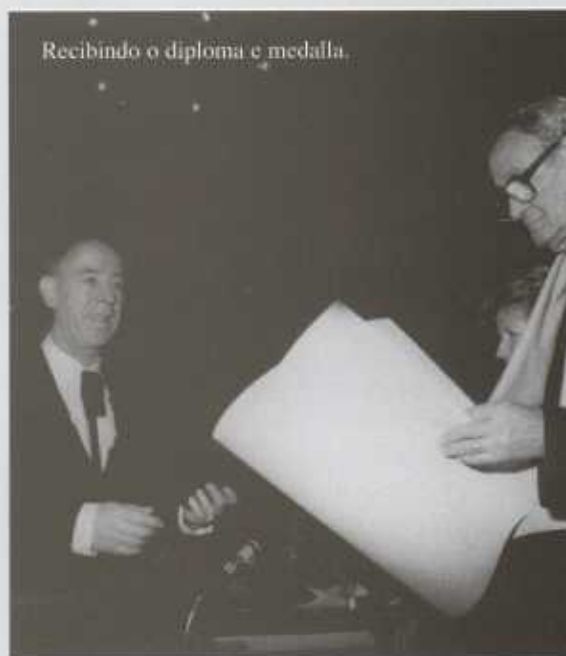
Hoxe reúnenos aquí o recordo do noso irmán **Claudio Seguí Prol**. ¡Qué ben sabedes agradecer o cariño e proximidade de **Claudio** para con todos vós, membros da CORAL!.

El, dende o ceo, estavos a ver e segue preocupado porque non vos falte de nada e todo estea a punto.

Teño que dicirvos que el está moi contento por terdes elixido a Igrexa que mellor o repre-

senta, a do Santísimo Cristo. Xesús dixo que *"non viñera a ser servido, senón a servir e dar a súa vida por todos"*. **Claudio** tentou cumprilo e, abofé que o fixo ben; Xesucristo tamén nos recordou que *"o gran de trigo ten que morrer para producir moito froito"* e que aqueles que así o fan serán chamados polo Señor, *"vinde benditos do meu Pai a posuír o reino prometido"*. Sabemos con certeza que o noso amigo e compañeiro **Claudio** será dos chamados polo Señor a entrar na gloria do ceo para sempre.

Recibindo o diploma e medalla.

Benqueridos irmáns:

Os que temos fe fagámoslle unha oración ó Santísimo Cristo polo eterno descanso do noso irmán **Claudio** a quen tanto botamos de menos e a quen lle estamos eternamente agradecidos; os que non teñen fe ou téñena un pouco esquecida, ollen ó Santísimo Cristo e fagan unha oración de incuencia, ollando na bendita imaxe do Cristo de Ourense a transcendencia e a inmensidade do

amor de doación, que se reflicte na servicialidade e o agarimo de **Claudio** para con todos nós.

Todos, uns e outros, digámoslle ó noso amigo que o que non podemos expresar con palabras nin con xestos, cantámolo, rindo ou chorando, coas nosas voces e coa nosa poesía.

¡Que descanse en Paz!

Rvdo. P. D. José Pérez Domínguez
Vigairo de Pastoral da Diocese de Ourense

La Región

VIERNES, 8 ABRIL de 2005 • OURENSE • Núm. 27.680 • FUNDADO EN 1910 • 1 € • www.laregion.es

SOCIEDAD - 69

OBITUARIO

Pepe "Agapito"

Poucos sabíamos na Coral de enfermidade que venceu a Pepe "Agapito" -deste xeito era coñecido por todos nós- en poucos meses. Porque Pepe era así, discreto, elegante, educado. E deixounos do mesmo xeito que viviu sempre, discreta, elegante, educadamente, sen facer ruído.

Con el vanse case que cincuenta anos de historia da Coral, nos que "Agapito" soubo estar ás duras e ás maduras, nos momentos máis ledos e nos máis tristes, que tamén os houbo, pero sempre traballando pra que De Ruada seguisse adiante, sendo unha importante referencia da cultura ourensá.

Na súa longa "militancia" en De Ruada foi membro da Xunta de Goberno en varias ocasións, acadou tódalas distincións que a Coral concede ós seus membros máis fieis e relevantes e mesmo foi condecorado pola Real Academia Galega de Belas Artes "Nuestra Señora del Rosario" coa medalla "Marcial del Adalid" na categoría de prata. Viaxou con De Ruada a América, a Europa e por toda España. Durante todos estes anos ninguén lle escoitou pronunciar unha palabra malsoante nin lle viu facer un mal xesto; sempre conciliador e amable, coa palabra xusta e o sorriso no seu rostro.

Persoa como Pepe "Agapito" fan que institucións como a nosa CORAL permanezan vivas e puxantes ó longo dos anos, porque se convirten en espellos onde mirarse e referencias para as novas incorporacións.

Por todo iso, todos os homes e mulleres de De Ruada quixemos dar un emocionado último adeus a Pepe "Agapito" o xoves, na Igrexa de Sanín Domingo, do mellor xeito que sabemos facelo: cantando. Estamos seguros de que abandonou uns intres o ceo para confundirse entre os barítonos da CORAL, discreta, elegante, educadamente e participar nos nosos cantos.

Quero rematar esta pequena homenaxe transmitindo o noso máis fondo pesar polo pasamento de Pepe a toda a súa familia, ruadistas todos eles de corazón.

Eladio Quevedo Almoína
(Presidente da Coral "De Ruada")

PEPE "AGAPITO"

Poucos sabíamos na CORAL da enfermidade que venceu a **Pepe "Agapito"** -deste xeito era coñecido por todos nós- en poucos meses. Porque **Pepe** era así, discreto, elegante, educado. E deixounos do mesmo xeito que viviu sempre, discreta, elegante, educadamente, sen facer ruído.

Con el vanse case que cincuenta anos de historia da CORAL, nos que **"Agapito"** soubo

estar ás duras e ás maduras, nos momentos máis ledos e nos máis tristes, que tamén os houbo, pero sempre traballando pra que DE RUADA seguisse adiante, sendo unha importante referencia da cultura ourensá.

Na súa longa "militancia" en DE RUADA foi membro da Xunta de Goberno en varias ocasións, acadou tódalas distincións que a CORAL concede ós seus membros máis fieis e relevantes e mesmo foi condecorado pola Real Academia Galega de Belas Artes "Nuestra Señora del Rosario" coa medalla "Marcial del Adalid" na categoría de prata. Viaxou con DE RUADA a América, a Europa e por toda España. Durante todos estes anos ninguén lle escoitou pronunciar unha palabra malsoante nin lle viu facer un mal xesto; sempre conciliador e amable, coa palabra xusta e o sorriso no seu rostro.

Persoas como **Pepe "Agapito"** fan que institucións como a nosa CORAL permanezan vivas e puxantes ó longo dos anos, porque se convirten en espellos onde mirarse e referencias para as novas incorporacións.

Por todo iso, todos os homes e mulleres de DE RUADA quixemos dar un emocionado último adeus a **Pepe "Agapito"** o xoves, na Igrexa de Santo Domingo, do mellor xeito que sabemos facelo: cantando. Estamos seguros de que abandonou uns intres o ceo para confundirse entre os barítonos da CORAL, discreta, elegante, educadamente e participar nos nosos cantos.

Quero rematar esta pequena homenaxe transmitindo o noso máis fondo pesar polo pasamento de **Pepe** a toda a súa familia, ruadistas todos eles de corazón.

Eladio Quevedo Almoína
Presidente da Coral "De Ruada"

Xulio Prieto Nespereira

Xulio Prieto Nespereira naceu en Ourense o 7 de decembro 1896, na rúa que leva actualmente o seu nome e finou en Pontedeume en 1991.

Estudou o bacharelato no instituto de Ourense, onde foi alumno de *Juan Fernández "Xesta"* e *Jesús Soria*. En 1917 trasladouse a Madrid onde estudou pintura no estudio do egrexio pintor orixinario do Ferrol *Fernando Álvarez de Sotomayor*, director entón do Museo do Prado, e no "Círculo de Bellas Artes", asistindo tamén, como alumno non oficial, ás clases da "Escuela de Bellas Artes de San Fernando". Ó mesmo tempo preparou e aprobou as oposicións de topógrafo-delineante técnico do Ministerio de Facenda.

En 1918, xunto con *Xabier Prado "Lameiro"*, *Virxilio Fernández González*, *Fabriciano Iglesias Abella* e *Cesáreo Eire Santalla*, forman o núcleo fundador do CORO DE RUADA, que se presentará ó público ourensán no Salón Apolo o día 24 de xuño de 1919. Entre 1919 e 1921 permanece en Ourense facendo o servizo militar.

En 1918 realiza o seu primeiro gravado e pronto –en 1926– acadou a terceira Medalla nunha Exposición Nacional de Belas Artes.

En 1928 expón con extraordinario éxito en Bos Aires e casa na cidade Arxentina coa cantante de lieder *Carmen Francisca Alcaraz*.

Obtén o Premio de Honor na Exposición Iberoamericana de Sevilla en 1929. Na Exposición Nacional de Belas Artes de 1930 obtén a segunda medalla e na de 1932 a primeira.

En 1933 ten lugar un amargo acontecemento na exitosa vida de **Xulio Prieto**, o pasamento da súa dona *Carmen Francisca*.

En 1933 é nomeado profesor de gravado artístico na Escola Nacional de Artes Gráficas e en 1934 o Ministerio de Asuntos Exteriores concédelle unha pensión para ampliar estudos en Francia, Bélxica, Holanda e Inglaterra.

Durante a Guerra Civil foi trasladado a Valencia como profesor de debuxo artístico e posteriormente á Escola de Artes e Oficios de Barcelona.

A primeira exposición realizada por **Xulio Prieto Nespereira** en Galicia, sen contar unha da súa etapa infantil en Ourense, celébrase na Coruña en 1941. En 1943 é nomeado Académico da Real Academia Galega e o Concello de Ourense ponlle o seu nome á rúa onde naceu.

Nos anos posteriores á Guerra Civil, **Xulio Prieto Nespereira** tivo un importante protagonismo como organizador de importantes exposicións tanto en España como fóra das fronteiras españolas. Neste aspecto cómpre destacar a exposición "Goya y el grabado Español" que comezou en España en 1952 e viaxou por Brasil (Río de Xaneiro, Sao Paulo, Santos), Arxentina (Bos Aires, Mendoza), Chile (Santiago, Valparaíso), Perú (Lima), Ecuador (Quito), Colombia (Bogotá), Cuba (A Habana) e diversas cidades dos EE.UU., Filipinas, Xapón e Oriente Medio, con **Prieto Nespereira** como comisario.

En 1961 recibe o premio da Fundación Juan March.

En 1967 o goberno decide crear o "Museo Nacional de Grabado y Sistemas de Estampación" e nomeou director do mesmo a **Xulio Prieto**. Este museo ubicouse inicialmente no Teatro Real. En 1968 é nomeado director do "Museo Nacional de Arte Contemporáneo".

Foi nomeado presidente nacional da "Agrupación Sindical de Bellas Artes" en 1970 e vocal do padroado do "Museo Español de Arte Contemporáneo" en 1971.

En 1972 o estado Español concédelle a "Medalla de Oro al Mérito en Bellas Artes" e a Encomenda con placa da "Orden Imperial del Yugo y las Flechas".

Xulio Prieto Nespereira coa su filla Esther Gloria (1944).

Traballando no seu estudio. (1969).

En 1973 visita, como comisario dunha das máis completas exposicións de arte española, as principais cidades do Xapón (Kobe, Sapporo, Nara, Hiroshima, Tokio, etc.).

No ano 1974 concedéuselle a “Medalla de Oro al Mérito en el Trabajo”.

En 1976 culmínase unha obra moi querida por **Xulio Prieto Nespereira**, proxecto iniciado polo artista sendo entón alcalde **David Ferrer**: a creación do Museo Municipal de Ourense.

No ano 1978, **Xulio Prieto** viuse na obriga de abandonar a intensa actividade artística por motivos de saúde.

O concello de Lugo dá o nome do artista a unha rúa da cidade en 1982 e en 1984 a cidade de Ourense noméao Fillo Predilecto, entregándolle o título realizado por Carlos Quessada.

Prieto Nespereira foi un asiduo veraneante en Pontedeume, polo que a vila coruñesa noméao Fillo Adoptivo en 1986. No mesmo ano, a Consellería de Cultura da Xunta de Galicia organiza unha mostra antolóxica da súa obra polas principais cidades galegas, inaugurándose en Vigo.

A obra de **Prieto Nespereira** foi obxecto de loanza pola práctica totalidade dos intelectuais galegos (*Otero Pedrayo, Martínez Barbeito, Álvaro Cunqueiro, Blanco Amor, Eugenio*

Montes, Augusto Casas, Carlos Areán, Sebastián Martínez Risco, Darío Álvarez Blázquez, Álvaro de las Casas, Santalices, Veiras, José Luis Bugallal, Basilio Álvarez, Amado Carballo, Vicente Risco, Ben-Cho-Shey, etc.) e do máis selecto da crítica artística española especializada (*Camón Aznar, José Francés, Lafuente Ferrari, Jiménez Placer, José Hierro, Campoy, Figuerola-Ferretti, Faraldo, etc.*).

En decembro de 1991, ano do falecemento do artista, ten lugar a I edición da Bienal Internacional de Gravado “**Xulio Prieto Nespereira**” instituída en Ourense para perpetuar a memoria do ilustre gravador.

En novembro de 2000 inaugurouse, no Centro Cultural da Deputación (edificio Simeón) de Ourense, coa colaboración musical da CORAL DE RUADA, o Museo Fundación “**Xulio Prieto Nespereira**” co obxectivo de exhibir os gravados de **Prieto Nespereira**, ademais de todo o proceso de creación desenvolvido polo artista. Neste sentido, poderanse ver, ademais, obxectos persoais do artista, como os seus característicos lentes, publicacións, recortes de prensa, etc.

A finais de maio de 2005 o Museo Fundación “**Xulio Prieto Nespereira**” pasa ó Museo Municipal da rúa de Lepanto, antiga rúa da Obra.

O noso patrimonio

Gravados de Xulio Prieto Nespereira

Nesta ocasión mostramos os tres gravados de **Prieto Nespereira** da colección da CORAL DE RUADA.

Xulio Prieto Nespereira foi, como se explica na sección "*Persoeiros*", un gravador de primeira liña internacional, pero tamén foi un dos fundadores de DE RUADA, o máis novo, xa que tiña por entón soamente 22 anos. A pesar de que tivo que deixar Ourense moi cedo, mantivo sempre vivo o seu cariño polo CORO que axudara a crear, como pode comprobarse polos gravados cos que agasallou a DE RUADA ó longo do tempo.

O primeiro representa unha fermosa vista da vila coruñesa de Betanzos. A lámina ten unhas dimensións de 59 x 34,5 cm (75 x 51 cm enmarcado) e na parte inferior leva as inscricións seguintes: "1/20" (na esquerda) e "*Con todo entusiasmo al tantas veces laureado Coro De Ruada*" (na dereita).

Debaxo desta dedicatoria está a sinatura do autor. Este gravado debeu ser realizado a finais dos anos 20 ou primeiros dos 30, probablemente en 1932, xa que, nese ano, **Xulio Prieto** recibe a primeira medalla na Exposición Nacional polo tríptico de Betanzos.

O segundo gravado que mostramos é unha vista da cidade de Segovia, onde destaca poderosamente a catedral. As súas dimensións son de 31,5 x 44 cm (48,2 x 60,5 cm enmarcado). Na parte inferior leva as inscricións seguintes: "35/50" na esquerda) e "*Con todo cariño al glorioso Coro De Ruada*" (na dereita). Debaxo desta dedicatoria está a sinatura do autor. Como no caso anterior, debeu ser realizado a finais dos anos 20 ou primeiros dos 30 (probablemente en 1930).

O terceiro gravado pertence á serie dedicada a Goya en 1968. É un gravado moi coñecido xa que figura en varios catálogos (concretamente é o último do catálogo editado en 1997 por Edificio Simeón-

Deputación de Ourense co gallo da "Antoloxica de Gravados" de **Xulio Prieto Nespereira** celebrada en Ourense). As súas dimensións son de 60 x 48,5 cm (94,5 x 85,5 cm enmarcado). Na parte inferior leva as inscricións seguintes: <<Escudo (o típico coas iniciais JPN) P/A "Homenaje a Goya" con su "mundo de los peces" 1968>> (na-esquerda) e "*Un abrazo ourensano a la prestigiosa Coral De Ruada recordando a los amigos ya fallecidos que con todo entusiasmo juvenil le dimos vida*" (na dereita). Debaxo desta dedicatoria está a sinatura do autor e a data "3 de mayo de 1984". Esta última data corresponde á doazón do gravado co gallo da celebración do 65º aniversario da Coral.

Vista de Betanzos.

Vista de Segovia.

Homenaxe a Goya.

Concerto na Igrexa de S. José de Gijón.

Actividades

ano 2004

3 de xaneiro

Concerto de vilancicos e panxoliñas na Igrexa de Santiago das Caldas, no barrio de A Ponte de Ourense.

10 de xaneiro

Concerto en Allariz. A Igrexa de Santiago de Allariz acolleu o concerto de Reis da CORAL DE RUADA, organizado polos "Antigos Alumnos Salesiano" e maila parroquia de Santiago co patrocinio de Caixanova.

4 de febreiro

O director de cultura en Onda Cero, Lorenzo Díaz, foi o encargado de pronunciar o pregón do certame gastronómico "Xantar", en Expourense, ao que seguiu a intervención de CORAL DE RUADA que interpretou varios temas vinculados ás festas gastronómicas.

11 de febreiro

O Ateneo dedica unha semana cultural a Xaquín Lorenzo, "Xocas". Julio Fernández Senra falou de "Xocas" e da revista Raigame. Delfín Caseiro analizou o Cantigueiro Popular. Concluíu a xornada coa actuación de CORAL DE RUADA que se sumou a esta homenaxe ao etnógrafo ourensán ofrecendo un breve concerto.

6 de marzo

A familia do galeguista ourensán, Xabier Prado Rodríguez (Prado "Lameiro") doou á RAG un busto feito polo escultor Francisco Asorey e varios libros e manuscritos orixinais da obra do cofundador da CORAL DE RUADA, redactor xefe de NÓS e recupera-

dor de "O tío Marcos da Portela", etc., para que accedan a eles os investigadores. No acto estiveron presentes Eloísa Méndez, nora de Prado "Lameiro" e dous netos do escritor; tamén estiveron presentes dous membros da Xunta de Goberno da CORAL DE RUADA, o vicepresidente Emilio Rodríguez Portabales e o vocal Álvaro Iglesias Montes.

16 de marzo

Programación especial de actividades no 85 aniversario da fundación de CORAL DE RUADA. A Xunta de Goberno da CORAL DE RUADA presidida por Eladio Quevedo Almoína, e outros membros da agrupación, celebrou unha roda de prensa no edificio Simeón ás doce trinta horas, que contou coa asistencia da meirande parte dos diferentes medios de comunicación da nosa cidade. Durante o acto falárono o Presidente Eladio Quevedo Almoína, o vicepresidente Emilio Rodríguez Portabales e José Manuel Fernández Sobrino, vocal e relacións coa prensa.

20 de marzo

CORAL DE RUADA canta en Gijón. Os actos comezaron o sábado cando a CORAL DE RUADA ofreceu un concerto na Igrexa Parroquial de San José, patrocinado polo Orfeón Gijonés e mailo Centro Galego de Gijón. Os actos continuaron o domingo. CORAL DE RUADA cantou na BASÍLICA DO SAGRADO CORAZÓN unha misa oficiada polo Arcebispo de Oviedo, ex-bispo de Ourense, Carlos Osoro Sierra. Antes da misa, Carlos Osoro reuniuse coa expedición ourensá para saudarnos e transmitirnos a satis-

Acto institucional do Día das Letras Galegas.

facción de poder recibírmolos. E quixo transmitir a través da CORAL a súa bendición e desexo de felicidade para todos os ourensáns.

27 de marzo

A CORAL DE RUADA suma tres novas medallas de prata, *Marcial del Adalid*, entregadas a outros tantos membros nun solemne acto da *Real Academia Galega de Bellas Artes Nuestra Señora del Rosario*, que se achegou ata Ourense para a devandita entrega, e para celebrar unha sesión extraordinaria polo serán. Os distinguidos foron: *Carmelo Jesús Hernández Morán*, *Manuel Ángel Sánchez Pérez* e *Javier Romero de Lorenzo*.

29 de marzo

O luns 29 de marzo, CORAL DE RUADA participou na celebración do día dedicado a Ourense dentro da *Feira de Turismo* que tivo lugar no recinto feiral de *Silleda*, intentando poñer as súas notas musicais nun ambiente de feira e barullo non moi propicio para unha actuación da nosa CORAL. Se ben, sempre se pode considerar importante para a CORAL que se lembren dela en eventos tan concorridos desta natureza

13 de maio

Luar Na Lubre con CORAL DE RUADA. Coincidindo coa presentación en Ourense do documental de *Ignacio Villar "Un bosque de música"*, os dous integrantes de *Luar Na Lubre* que acudiron ao acto oficial

celebrado no Teatro Principal, *Bieito Romero* e *Xulio Varela*, visitaron á CORAL DE RUADA durante un dos seus ensaios.

17 de maio

CORAL DE RUADA no acto institucional da *Real Academia Galega*. O día 17 de maio pola mañá, no Paraninfo do Instituto Otero Pedrayo de Ourense tivo lugar o acto institucional da R.A.G. co gallo de homenaxear a *Xaquín Lorenzo "Xocas"* a quen estivo dedicado este ano o *Día das Letras Galegas*. CORAL DE RUADA foi invitada polo *Presidente da R.A.G.*, *Xosé Ramón Fernández Barreiro*, a intervir con algunhas interpretacións en varios momentos da longa sesión académica que foi transmitida en directo pola TVG e outros medios de comunicación radiofónicos, ademais da presenza da prensa escrita. O Himno Galego, cos asistentes postos en pé serviu para pechar o acto do Paraninfo.

O mesmo día 17 de maio a CORAL DE RUADA desprazouse pola tarde ata *Vilanova dos Infantes* para colaborar na *Romaría Etnográfica* daquela localidade ourensán con varios temas do seu repertorio popular.

24 de maio

CORAL DE RUADA cantou no *Instituto Prieto Nespereira*. A actuación de CORAL DE RUADA puxo a nota musical a un acto presidido pola emoción e os bos desexos. Os alumnos de 2º de Bacharelato e do Ciclo Formativo de Industria Alimentaria agrade-

Concerto dos Amigos no Teatro Principal.

ceron aos seus profesores o tempo dedicado estes anos. Tamén houbo verbas de lembranza e bos desexos por parte do director *Carlos Criado*, e non faltaron os diplomas nin o agasallo de despedida.

11 de xuño

CORAL DE RUADA festexa o seu 85º aniversario co *Concerto dos Amigos*. O escenario do Teatro Principal acolleu o tradicional *Concerto dos Amigos* da nosa CORAL. Trátase dunha actuación especial que a CORAL ofrece todos os anos aos seus seguidores e amigos máis fieis, brindándolles o froito do seu traballo dos últimos meses xa que os amigos sempre foron unha parte importantísima da CORAL.

Nesta ocasión tivo un significado especial: a celebración do seu 85º Aniversario, que se cumpre exactamente o 24 de xuño. Por este motivo tan especial, CORAL DE RUADA invitou á *Coral do Liceo* a compartir esta actuación para corresponder dalgunha maneira á excelente relación que teñen ambas entidades e que se plasmou na concesión, por parte do Liceo, da medalla de ouro a De Ruada no seu 80º Aniversario.

20 de xuño

CORAL DE RUADA acompañou coa súa música a solemne celebración da *Primeira Misa*, na *Igrexa de San Pío X* de Mariñamansa, do novo presbítero, *Iván*.

20 de xuño

Tradicional *Romería dos Amigos* de CORAL DE RUADA en Oseira. Como é tradicional, a festa comezou en Oseira a partir das 13 horas, cunha Eucaristía celebrada na igrexa do mosteiro polo cónego da Santa Igrexa Catedral e Vigairo de Pastoral da diocese de Ourense, *D. José Pérez Domínguez*, en representación do Bispo da diocese, *Monseñor Quinteiro Fiuza* que, por mor das súas ocupacións pastorais, no puido estar connosco.

A Misa, que foi cantada pola CORAL, ofreceuse e fixéronse preces polo eterno descanso dos coralistas, familiares e amigos da nosa CORAL, xa defuntos, que outros anos celebraron coa familia de DE RUADA, e fixéronse votos para que a CORAL siga sendo, coas súas cantigas e cos seus traballos, defensora e pregoeira incansable da nosa cultura galega.

Recepción no Centro Galego de Salamanca e Concerto no Auditorio de Fonseca.

Concerto na Igrexa de Pontecesures.

Despois houbo unha xuntanza na carballeira, á beira do río, para celebra-lo xantar e a festa que foi amenizada polo grupo instrumental da CORAL, unha charanga e mailos cantos de tódolos asistentes.

A CORAL agasallou a todos con pan de Cea, viño e refrescos. Tamén se puido come-lo polbo e maila carne ó caldeiro.

3 de xullo

Concerto en *Pontecesures* co gallo do programa "Xacobeo 2004" de Galicia. O Concello de Pontecesures e Caixa Nova, despois da firma dun convenio de colaboración cultural entre ambas institucións, organizaron un concerto a cargo da CORAL DE RUADA que se celebrou na igrexa parroquial.

O amplo e variado repertorio permitiulle ós asistentes gozar coa boa música e interpretación que fixo a nosa CORAL.

10 de xullo

Voda, na *Igrexa dos Salesianos*, do fillo da coralista *Asunción Álvarez Ansia*.

31 de xullo

CORAL DE RUADA actuou en *As Neves*. CORAL DE RUADA participou no *XI FESTIVAL DE CORAIS POLIFÓNICAS* que tivo lugar no *Centro Cultural "Vázquez Portomeñe"* da localidade pontevedresa de As Neves no que tamén actuou a *Coral Santa María das Neves*.

5 de setembro

CORAL DE RUADA desprazouse ata *Sober*, Lugo, para cantar unha misa e ofrecer un concerto.

11 de setembro

CORAL DE RUADA actuou en *O Porriño* no *Círculo Recreativo Cultural* co gallo do Xacobeo 2004 e co

patrocinio do Concello do Porriño e Caixanova. Foi un memorable concerto ó que asistiron membros de distintos grupos folk da Galicia e músicos de Vigo, felicitando á CORAL polas súas interpretacións.

18 de setembro

Voda do fillo do coralista *Julio Pérez Dorribo*, na *Igrexa da Nosa Señora de Fátima*, no Couto.

25 de setembro

Voda na *Igrexa da Mezquita*, da filla da coralista *Florita Outeiriño Fernández*.

26 de setembro

Actuación de CORAL DE RUADA na igrexa parroquial de *Santa María de Oia*, dentro do programa Xacobeo 2004, concerto organizado polo Concello de Oia, coa colaboración de Caixanova.

9 a 12 de outubro

Camiño de Santiago, Vía da Prata.

Tódolos Anos Santos, CORAL DE RUADA, ponse ó Camiño para chegar a *Compostela* e pedirlle ó Santo Patrón de Galicia e de España por tódolos ourensáns. Este ano tan especial para nós, non podíamos faltar á cita e fixemos o Camiño comezando en *Salamanca*, na ruta da prata, o día 9 de outubro, pasando por *Verín* e *Xinzo*, para chegar a *Compostela* o día 12 do mesmo mes.

O día 9, a CORAL foi recibida e agasallada no CENTRO GALEGO DE SALAMANCA, onde cantou, dun xeito informal, un breve recital.

O día 10, CORAL DE RUADA interpretou o mellor do folclore galego e outras pezas polifónicas galegas e universais nun concerto que se celebrou no *Auditorio da Hospedería de Fonseca* que, por certo estaba ategado de xente.

O día 11, CORAL DE RUADA, seguindo a súa peregrinase pola ruta da prata ou camiño mozárabe, detívose en *Xinzo de Limia* para cantar na Igrexa Nova.

O día 12, DE RUADA chegou a COMPOSTELA e remata a súa peregrinación cantando a *Misa do Peregrino*, que foi oficiada polo *Bispo de Ourense, Monseñor Luis Quinteiro Flusa*. O Vicepresidente da Deputación de Ourense, *Rogelio Martínez González* foi o encargado de invocar ó Apóstolo en nome da CORAL.

24 de outubro

Certame de Corais no Teatro Principal. Organizado pola Deputación Provincial de Ourense, CORAL DE RUADA tomou parte no devandito certame no que tamén interviron *Schola Cantorum Coralina de Cuba* e a *Coral do Liceo*.

27 de outubro

CORAL DE RUADA presenta o terceiro número da súa revista. O acto de presentación tivo lugar na Deputación de Ourense e contou coa presenza do seu Vicepresidente, *Rogelio Martínez González*. O novo número ten unha tirada de 600 exemplares e reviste un carácter especial por editarse no ano en que DE RUADA cumpre o seu 85º aniversario.

13 de novembro

1º Ciclo de Coros Históricos de Galicia na *Coruña. Toxos e Flores do Ferrol*, CORAL DE RUADA de Ourense, *Cántigas e Agarimos de Santiago de Compostela* e *Cántigas da Terra da Coruña* son os catro coros históricos de Galicia que participaron no 1º Ciclo de Coros Históricos de Galicia que se celebrou na *Coruña* do 7 ao 21 de novembro, organizado por *Cántigas da Terra* e patrocinado polo Concello da *Coruña*.

20 de novembro

Celebración do *Magosto*. Ademais das nosas actuacións, tamén nos reunimos para celebrar as festas máis tradicionais do calendario. CORAL DE RUADA organizou un magosto para os seus coralistas e familiares, que tivo lugar nas *Airas*.

27 de novembro

Misa cantada por CORAL DE RUADA na *Capela do Santo Cristo da Igrexa Catedral* polo eterno descanso do noso colaborador *Claudio Segín*.

4 de decembro

Voda do fillo da coralista *Mercedes Rodríguez Alcalá* na *Igrexa de Santo Domingo*.

26 de decembro

CORAL DE RUADA soa na *Catedral*. Como xa é tradicional, a Coral ofreceu o seu particular *Concerto de Nadal* no primeiro templo ourensán que é un clásico das celebracións destas datas en Ourense.

Magosto nas Airas.

A XUNTA DE GOBERNO INFORMA

Composición da Xunta de Goberno

A Xunta de Goberno está constituída por:

<i>Presidente:</i>	D. Eladio Quevedo Almoína
<i>Vicepresidente 1º:</i>	D. Emilio Rodríguez Portabales
<i>Vicepresidente 2º:</i>	D. Samuel Lago Fernández
<i>Secretario Xeral:</i>	D. Carmelo Jesús Hernández Morán
<i>Tesoureiro:</i>	D. Manuel Ángel Sánchez Pérez
<i>Interventor e arquiveiro:</i>	D. Manuel Souto Prieto
<i>Director Artístico:</i>	D. Juan José Rumbao Requejo
<i>Vocais:</i>	D. José Manuel Fernández Sobrino (<i>Relacións coa prensa</i>)
	D. Álvaro Iglesias Montes (<i>Portavoz e dossier</i>)
	Da. Balbina Vila Cid (<i>Vestuario</i>)
	D. Gerardo Gómez Gómez
	D. Juan Manuel Saco Cid

Coralistas

O cadro de coralistas actual é o seguinte:

SOPRANOS	CONTRALTOS		
Asunción Álvarez Ansia	Elisa Álvarez Cabo	Álvaro Iglesias Montes	Carmelo Jesús Hernández Morán
Carmen Araujo Pérez	Elvira Álvarez Cabo	José Ramón Padrón González	Baldomero Pazos Valdés
Patricia Blanco Valdés	Pilar Baltar Rodríguez	Emilio Rodríguez Portabales	Julio Pérez Dorribo
Silvia Martínez Álvarez	Ángeles Cofán del Río	Domínguez de Vicente García	Manuel Ángel Sánchez Pérez
Florida Outeiriño Fernández	Ana María Herrero Prieto	Xaquín Vales Rodríguez	Manuel Souto Prieto
Mercedes Rodríguez Alcalá	María José Outeiriño Boán	BARÍTONOS	GRUPO INSTRUMENTAL
Loureds Rodríguez Mina	María Isabel Pérez Martínez	Manuel de Abel Fernández	Manuel Álvarez Conde
Luisa Rodríguez Novoa	María del Pilar Rodríguez Fdez.	Juan José Alonso Merino	Antonio André Gabián
Ana María Súa Hermida	Susa Varela García	Luis Botrajo Novoa	Antón Castro Requeixo
Ángeles Soto del Río	TENORES	Luis Ángel Fernández Iglesias	Irma Fernández Alonso
Cristina Torreiro Sebastián	Antonio Barreira Gómez	Alfonso Fidalgo Conde	Cristina García Pleguezuelo
Balbina Vila Cid	Raúl Cachaldona Fernández	José Rodríguez Suárez	Xosé Antón Laxe Martiñán
Laura Zon Pereira	Gerardo Gómez Gómez	BAIXOS	Desiderio Martínez Vila
	Francisco González Gamallo	Juan Canal López	Maité Vázquez Estévez
		Alfonso García Villar	Oscar Vázquez Fernández

Actividade da Xunta de Goberno

A Xunta de Goberno, en cumprimento do establecido nos estatutos, reuniuse unha vez cada mes para tratar diversos temas: visitas institucionais, repertorio, actuacións, relacións coa prensa, dossier, arquivo, biblioteca, vestuario, contabilidade, etc., pero ademais, está a abordar os seguintes traballos:

Vestuario

Para poder facer fronte ós elevados gastos que supón a renovación do vestuario, a Xunta de Goberno está a realizar diversas xestións diante de institucións públicas e privadas encamiñadas especificamente a este fin.

Información

Seguimos cos traballos de informatización de que se daba conta nas revistas anteriores. Neste sentido merece especial mención o labor de informatización das partituras que están a levar a cabo o noso director, Juan José Rumbao Requejo, e o coralista e secretario xeral da CORAL, Carmelo Jesús Hernández Morán. Actualmente estamos a informatizar, ademais, as actas manuscritas das reunións das Xuntas de Goberno e das Asembleas.

Inventario

Por fin estase a abordar o inventario da CORAL. Era un traballo reiteradamente demandado polos coralistas ó longo do tempo. No intre de confeccionar a revista, están inventariados 166 obxectos (bandeiras, bandeirolas, garabatas, figuras e obxectos de cerámica e vidro, diplomas, esculturas, fotografías enmarcadas, medallas e condecoracións, mobles, cadros, placas, bandexas, outros obxectos e recordos...). De cada un destes obxectos realizouse unha ficha (nun programa informático) que inclúe: número de orde, clave, tipo, título, autor, ano, ubicación, valor estimado e descrición (forma, medidas, procedencia, dedicatorias, curiosidades, etc.) acompañada de fotografías en cor.

Páxina web

Cando entregamos a revista ó prelo, está a piques de "colgarse" na rede a páxina da CORAL, que se chamará www.coralderuada.com. Esperamos que no intre de distribuír a revista a páxina xa estea en funcionamento aínda que con algunhas carencias que se irán corrixindo pouco a pouco. Na próxima revista ofreceremos ampla información desta nova.

DEPUTACIÓN PROVINCIAL
DE OURENSE